

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. ie pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2—.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1 K 50. za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklame tije so proste poštne.

I. Pokrajinska skupščina UJU poverjeništvo Ljubljana.

Potek in sklep skupščine dne 3. in 4. septembra 1921 v Rogaški Slatini.

Rogaška Slatina, 5. sept.

Veličastno nas je sprejela in pogostila Rogaška Slatina. Mnogo zborovanj imamo za seboj še pod firmo bivše Zaveze, a zborovanje v Rogaški Slatini se odlikuje nad njimi v notranjem zadovoljstvu vsakogar, ki se ga je udeležil. K stvarnemu našemu delu so nudili tamošnji prireditelji vse udobnosti tako glede prenočišč, hrane in ugodnosti, ki jih nudi zdravilišče: častno so izvedli svojo nalogo, svoj trud so pa kronali z odkritosrčnostjo, ki se je zrcalila v njihovem sprejemu in v gostoljubnosti, s katero so nas postrezali ves čas bivanja v prijaznem kraju.

Ponos nas navdaja ob spominu na skupščino in na naše disciplinirane vrste: ponos nam da dela v tem prijaznem kraju, na vzvišenem prostoru, sredi med gozdovjem, pod vinogradi stoeča stavba z napisom »Učiteljski zdraviliški dom«, ki je tudi plod našega organiziranega dela in plod naših jasnih stanovskih smotrov.

Veličastnost je pa dal zborovanju tudi ves nastop zborovalcev in jasni smotri, s katerimi so prišli delegati na zborovanje, točnost in stvarnost, s katero so se odlikovale debate, vztrajnost in veličastnost, s katero je dobilo zborovanje impozantno in resno lice.

A še eno je, kar dviga to zborovanje pred preteklostjo in kar mu daje najsvečanejšo lice: to je državni čut, ki se je v vsej svoji iskrenosti zrcalil ves čas zborovanja in ki je dvigal prapor bodočnosti visoko pred vrstami učiteljstva, ki bo šlo za njim v prvih vrstah v boj za narodno edinstvo in državno avtoriteto, ki nam osvobodijo in realizira potem še zažnje naše smotre velike jugoslovanske misli.

Zborovanje širšega sosveta in odsekov.

Dne 3. septembra točno ob 10. uri je otvoril tov. poverjenik Luka Jelenc v gledališki dvorani »Zdraviliškega doma« sejo širšega sosveta in odsekov.

Navzoči so bili z malimi izjemami vsi člani širšega sosveta in člani odsekov.

Poverjenik je odkazal odsekom došle predloge, ki so potem o njih sklepali in razpravljali do 17. ure popoldne, a potem se je vršila zopet seja širšega sosveta z odseki, ki je trajala čez 20. uro.

Na tej seji se je razpravljalo o sklepih in predlogih odsekov in pripravilo gradivo za skupščino naslednjega dne.

Pokrajinska skupščina dne 4. sept.

Svečana gledališka dvorana zdraviliškega doma je bila točno po 10. uri nabito polna, našli smo do 800 posetnikov, razpoloženje je bilo živahno in svečano.

Skupščino je otvoril tov. poverjenik L. Jelenc s sledečim nagovorom:

Naša lepa država, naša svobodna domovina se je oblekla v žalno obleko. Vsi njeni prebivalci, od nebotičnega Triglava doli do albanskih pečin, pa od deročega Timoka do sinjega Jadranskega morja žalujejo za očetom domovine objokujejo

kralja Petra Velikega Osvoboditelja in Ujedinitelja.

Dne 16. avgusta letošnjega leta je izdihnil v prijazni kraljevi vili na Topčiderskem brdu poleg Beograda prvi Jugoslovanski kralj svojo veliko dušo.

Umrli je največji bojevnik svobode, umrl kralj, kateremu so se ob koncu viharnega življenja udejstviili ideali, za katerimi je hrepenel, za katere je delal in trpel vse svoje življenje: dosegel je cilj, ki si ga je bil postavil že v mladeniških letih: združil je skoraj vse Srbe pod svojim zezlom, osvobodil večino Hrvatov in Slovencev izpod tujega jarma ter vsa tri plemena združil v mogočno enotno državo, in bil je njen kralj izvoljenec.

Danes ob I. pokrajinski skupščini slovenskega dela ljudskošolskega učiteljstva, ko nam prav živo stopa pred oči njegovo veliko delo, ko uživamo sadove njegove orjaške življenske dobe, se klanjamo pred njim z najglobljim spoštovanjem in občudovanjem. Zato vas vabim, da zakličemo iz dna hvaležnih src: Večna, nesmrtna slava kralju Petru Velikemu Osvoboditelju in Ujedinitelju! Slava! Slava! Slava!

Umrli je kralj — živel kralj! V veliki žalosti zaradi smrti prvega Jugoslovanskega kralja Petra Velikega Osvoboditelja se pa zaupno obračajo naše oči na mladelega novega vladarja, na Nj. Vel. kralja Aleksandra, ki mu je usojeno voditi usodo kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ob današnji priliki izražamo čustva vdanosti in neomajne zvestobe do novega vladarja z zagotovilom, da hočemo izrečeno nam mladino vzgojevati v državnem smislu, v edinstvenosti in gojiti ljubezen in vdanost do junaškega kralja Aleksandra in do vse kraljevske rodovine Karagiorgjevičev.

Dajmo duška tem svojim čuvstvom in zagotovilom ter vzključimo: Junaški kralj Aleksander naj živi! Živio! Živio! Živio!

Predlagam, da se pošlje na kraljevo pisarno udanostna brzojavka. (Odobravanje.)

Cenjena skupščina!

Pozdravljam Vas, odposlance okrajnih učiteljskih društev včlanjenih v naši impozantni organizaciji, v UJU poverjeništvo Ljubljana, ki ste se zbrali danes v Rogaški Slatini na poziv širšega sosveta na I. pokrajinsko skupščino.

Zbrali smo se, da pregledamo delo, ki smo ga vršili od zadnjega delegacijskega zborovanja bivše Zaveze meseca avgusta lanskega leta v Mariboru, da zavzamemo stališče v nekaterih važnih osebnih in pravnih vprašanjih in zadevah in da si začrtamo pot in program za delo v bližnji bodočnosti.

V podrobnosti o delovanju naše organizacije v minuli dobi se ne spuščam, povzeti hočete to iz tajnikovega poročila.

Zavzeti pa hočemo točno in jasno stališče, razumljivo za vsakega, glede učne uprave v naši državi, bodi li ista centralistična ali avtonomna. Izzvati, izsiliti hočemo jasno in točno izjavo o tem vprašanju, onih tovarišev, ki so drugačnega svetovnega nazora. Slepomišenja nekaterih tovarišev nočemo več trpeti med nami o tem važnem vprašanju.

V nekaterih zadevah je treba da dosežemo jasnost v tolmačenju nekaterih predpisov in naredb, in enotnost v postopanju in izvrševanju.

Rešiti moramo pereče vprašanje glede pristopa »Društva meščanskega učiteljstva v Sloveniji« v »Udruženje Jugoslovanskega Učiteljstva«. Pri reševanju tega vprašanja bodimo previdni in stvarni, da ne zanesemo razdora v naše vrste.

Na seji širšega sosveta »Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva« na binkoštni torek letos sem ob koncu svojega nagovora izrekel te-le besede:

Tovariši, tovarišice! Za nas in naše šolstvo prihajajo silno važni, zgodovinsko važni časi. V najkrajšem času se bo sklepal nov šolski zakon za vso državo, ki bo odločil usodo učiteljskega stanu in našega šolstva ne za eno, dve leti, morebiti za več desetletij. Vse učiteljstvo stoji pozorno na straži, da nam sovražniki modernega šolstva ne zanesejo nazadnjaških načel v razvoj šolstva in da se ne kratijo pravice našega stanu. Držimo se gesla: Ničesar brez nas in preko nas!

Nadaljeval sem:

Pa še drug apel imam na Vas. Od vzgoje naše mladine je odvisna srečna bodočnost naše domovine. Vzgojujmo našo mladino v državnem duhu, vcepiljmo ji v nežna srca vdanost do naše narodne kraljevske rodovine in ljubezen do svobodne naše kraljevine. Pogumno, z moško energijo stopajmo zunaj šole nasproti hujskačem proti naši edinstveni državi, da v korenini zatremo vsak separatizem, ta pogubonosni izrodek v naši državi.

V tem duhu, s tem pozivom sem bil otvoril sejo širšega odbora, v tem duhu in s tem pozivom otvarjam zborovanje I. pokrajinske skupščine.

Ponavljam svoj pozdrav odposlancem: iskreno pozdravljam tudi vse druge tovariše in tovarišice, ki se udeležujete današnjega zborovanja.

Pozdravi skupščine in skupščinarjev.

Na predlog iz skupščine so bile odposlane sledeče brzojavke:

Kraljeva pisarna

Beograd.

Člani Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva poverjeništvo Ljubljana zbrani v Rogaški Slatini na I. pokrajinski skupščini se klanjajo Vašemu Veličanstvu ter izražajo čustva vdanosti in neomajne zvestobe do Vašega Veličanstva in vse kraljeve rodovine.

Poverjenik: L. Jelenc.

Ministru Pribičeviću

Beograd.

Zaščitniku in velikemu prijatelju ljudsko in meščanskošolskega učiteljstva, mogočnemu pospeševalcu in stvaritelju modernega narodnega šolstva v državi kliče na I. pokrajinski skupščini UJU poverjeništvo Ljubljana v Rogaški Slatini zbrani slovenski del učiteljstva navdušen živio in slava!

Poverjenik: Jelenc.

Pokrajinskemu namestniku, ministru

Ivanu Hribarju

Cerklje pri Kranju.

Prva pokrajinska skupščina učiteljskega Udruženja zbrana v Rogaški Slatini iskreno pozdravlja pokrajinskega namestnika kot prvega predstavitelja pokrajinske vlade po sprejeti ustavi posebno pa kot znanega prijatelja učiteljstva z željo, da se tudi na tem mestu zavzema za interese šole in učiteljstva z enako vnemo, kakor v preteklosti.

Poverjenik: Jelenc.

Dr. Ivan Tavčar

Visoko pri Škofji Loki.

Prva pokrajinska skupščina učiteljskega Udruženja v Rogaški Slatini je soglasno sklenila, da izreka svoje čestitke k 70-letnici in se klanja pred velikimi zaslugami, ki jih ima jubilar za slovenski narod.

Poverjenik: Jelenc.

Na skupščino so došli sledeči pozdravi:

Imenom ministra prosvete Svetozarja Pribičevića in v svojem imenu prisrčno pozdravljam zbor, želeč njegovemu delu najlepših uspehov.

Dr. Vekoslav Kukovec,
minister socialne politike.

Na skupščini zbrano učiteljstvo, pri delu za dosego svojih visokih ciljev pozdravlja kot sobojevnike za povzdigo narodne kulture in edinstvi ter državne misli Jugoslovanski Sokolski Savez.

Glavni odbor Udruženja v Beogradu bratski pozdravlja oduševljenje saradnika na poslu narodnog jedinstva, agilne radnike za napredak škole i učiteljskog rada. Živela braća!

Podpredsednik Popović, Tajnik Petrović

Beogradsko poverjeništvo pozdravlja bratsku skupštinu i želi pun uspeh. Živeli! Poverenik Sokolović, Tajnik Milošević.

Ustno so pozdravili skupščino:

Dr. Šter, ravnatelj zdravilišča je pozdravil skupščino v imenu uprave, povdarjajoč, da smatra učiteljski stan kot steber naroda, na katerem sloni usoda naroda. Želi uspeha in pozdravlja v imenu uprave: Dobrodošli!

V imenu občine pozdravlja učiteljstvo župan g. Bizjak, povdarjajoč, da mu je v posebno veselje in čast dejstvo, da si je izbralo učiteljstvo Rogaško Slatino za zborovanje in dejstvo, da si je učiteljstvo postavilo v Rogaški Slatini svoj »Učiteljski zdraviliški dom«.

V imenu učne uprave pozdravi skupščino višji šolski nadzornik tov. Gangl:

Nimam sicer nobenega posebnega pooblastila, ali vendar čutim svojo dolžnost, da Vas pozdravim imenom učne uprave. Po dolgih letih trpljenja je končno mogoče pozdraviti tudi v imenu učne uprave organizirano učiteljstvo. Eno željo imam, da se vse, kar je dobrega in resno mišljenega, zgrne v našo organizacijo. Iz te želje pa izvira ukaz, da vsak, kdor

se priznava za državnega učitelja mora delovati na to, da se ohrani naša jedinstvena in nerazdružena država Srbov, Hrvatov in Slovencev. (Burno pritrdjevanje.) Kdor je drugega mišljenja, ta izključuje sam sebe iz vrst narodnega učiteljstva. Sodba ljudstva bo obsodila vsakogar, kdor dela proti edinstvenosti. V tem smislu delujmo vsi navzoči in nenavzoči, ki niso mogli priti sem, kot revolucionarji jugoslovenske misli, ki naj si grade svobodno pot tja, kjer trpe naši bratje pod tujim jarmom; delujmo kot revolucionarji jugoslovenske misli, da osvobodimo svoje brate preko me! Ne ta rod, drugi rod izvede to veliko misel. Delujmo na to dvigamo vero v sebe. Oni, ki govorijo, da naj bodo Slovenci zase in Hrvatje zase, ubijajo naše jedinstvo in našo bodočnost. To so naši sovražniki s krinko jugoslovenstva, zato moramo nastopiti proti separatizmu in separatistom. Ali ne le za jugoslovenstvo, delati moramo za splošno slovansko vzajemnost. Že Prešeren je pel »Največ sveta otrokom sliči Slave«; delujmo na to, da se v polnem roku uresniči ta doba. Lahko rečemo, da ako ne bo učiteljstvo prožeto z duhom slovanske vzajemnosti, lahko likvidiramo svojo bodočnost. Ali mi hočemo delati za bodočnost, veličino in moč jugoslovenstva in slovanstva sploh za moč in bodočnost naše jugoslovenske in velike slovanske domovine. (Navdušeno pritrdjevanje.)

Med tem so prišli v dvorano trije ruski učitelji, ki se mude v Rogaški Slatini: Aleksander Abramcev, Gregorij Saifronov in Konstantin Kuzmin-Karavojev. Bili so priščno pozdravljeni. Pozdravili so skupščino v imenu ruskega učiteljstva, izražajoč željo, da jim bo skoro usojeno vrniti se v urejeno svojo domovino, kamor poneso glas o iskrenosti in delu jugoslovanskega naroda in kjer bodo delovali za stanovsko vzajemnost in vzajemno realizacijo velikih slovanskih idej.

V spomin umrlih stanovskim prvoboriteljem.

Poverjenik tov. Jelenc se dvigne raz sedeža in povzame zopet besedo:

Predeh preidemo na dnevni red, nam narekujejo hvaležna srca, da se spominjamo umrlih svojih tovarišev. Nemila smrt je v minuli upravni dobi kruto posegla v naše vrste.

Dne 2. januarja letos je umrl Armin Gradišnik, nadučitelj v Celju. Izvrsten tovariš, neumoren delavec na šolskem in prosvetnem polju, soustanovitelj naše bivše divne Zaveze.

Dne 10. februarja letos pa je zatisnil v Zagrebu za večno oči Davorin Trstenjak, šolski ravnatelj in okrajni šolski nadzornik. Davorin Trstenjak je bil hrvatskemu delu učiteljstva drugi Popović. Plodovit pedagoški pisatelj, kremenit značaj, sam po rodu Slovenec, je bil velik prijatelj slovenskemu plemenu; bil je obče priznan voditelj hrvatskega učiteljstva, ki ga tako zelo pogreša v sedanjih razdrapanih hrvatskih razmerah.

Vabim Vas, da zaključimo tema dve naša našima velmožema: Nesmrtna slava!

Tajniško poročilo.

Po tem uvodu je skupščina prešla na dnevni red in je poročal strokovni tajnik tov. Rud. Dostal o delovanju poverjenišva Ljubljana od 28. avgusta 1920. Poročilo smo prinesli v zadnji številki »Učiteljskega Tovariša«.

O tajniškem poročilu se je razvila precej obširna debata, ki je zadevala v prvi vrsti vprašanje znižanih draginskih doklad omoženim državnim uradnicam in predlog, da naj se zadnji načrt šolskega zakona, ki so ga izdelali zastopniki učiteljstva v Beogradu, da natisniti v »Učit. Tov.« in s tem v razpravo okrajnim učiteljskim društvom.

Predlog, da se natisne načrt zakona je bil odklonjen iz ozira, da bo ta načrt še večkrat predelan in se natisne raje načrt, ki bo končno predložen od ministrstva poslanski zbornici. Vendar naj bo organizacija pazna na braniku, da uveljavi svoja načela v zakonu.

Poročilo blaginika.

Tov. Luznar je podal blaginjsko poročilo, ki je razvidno iz bilance, objavljene v »Učit. Tov.« že pred skupščino.

Iz blaginjskega poročila posnemamo, da je imela organizacija lanske leto nad 117 tisoč dolga, ki ga je letos vsega poravnala. Pasivni so bili vsi listi, in sicer: »Učiteljski Tovariš« za 16.740 kron, »Popotnik« za 30.858 K in »Zvonček« za 68.281 K.

Z veseljem in odobrue je vzela skupščina na znanje poročilo blaginika, da se je naravnost kavalirsko izkazala namram organizaciji »Učiteljska tiskarna« in ne načelnik tov. Ivan Bernot, ki je duša tega našega stanovskega podjetja. Če ne bi bilo tiskarne, bi morali prejenjati z listi, tako je pa dolg poravnal.

Blaginik predlaga:

1. Ugodi naj se zahtevi otroških vrtaric in učiteljic ženskih ročnih del, da se jim v zameno za »Popotnika« dovoli »Zvonček«. (Sprejeto.)

2. Upokojenemu učiteljstvu naj se dovoli znižati članarino, za kar so zaprosili. (Sprejeto.)

Tov. Zdravko Kovač poroča, da je pregledal z ostalimi pregledovalci račune in jih našel v popolnem redu, zato predlaga absolutorij. (Sprejeto.)

Rezervni sklad.

Tovariš Ivan Petrič poda poročilo o stanju rezervnega sklada, ki je imel 23.000 kron dohodkov in 14.000 K izdatkov ter poroča o podrobnih izdatkih za pretečeno leto.

Tov. Cvetko predlaga, da okrajna učiteljska društva skušajo dobiti redne mesečne dohodke rezervnemu skladu s tem, da uvedejo redno prispevanje, kar naj delegacije predlagajo pri okrajnih društvih.

Delegati so uvideli veliko potrebo rezervnega sklada za organizacijo, ki bi brez istega težko dosegala tako krasne uspehe, kakor jih doseže sedaj.

Tov. Pulklo poroča, da je s pregledovalci računov našel račune rezervnega sklada v redu in predlaga absolutorij. (Sprejeto.)

Proračun za leto 1921/22.

Blaginik, tov. Luznar predlaga v odobritev sledeč proračun:

Za »Popotnika« 138.200 K, »Učit. Tovariša« 195.400 K, »Zvonček« 20.000 K, poverjenišvo UJU 36.000 K, centrali UJU v Beogradu 96.000 K.

Dohodkov 500.000 K, stroškov 491.600 K, prebitok 8400 K.

Stavi predlog: Z ozirom na poravnane primanjilja lanskega leta predlaga, da naj ostane dosedanja članarina. (Sprejeto.)

Nato je bil tudi proračun sprejet.

Društvo učiteljstva meščanskih šol in UJU.

Tov. Gnuš je potem razpravljalo sprejemu »Društva učit. meščanskih šol« v UJU ter izvajal sledeče:

Dne 13. februarja t. l. se je vršil v Celju ustanovni občni zbor »Društva meščansko-šolskih učiteljev za Slovenijo«, katero je po ustanovitvi prijavilo svoj pristop k Udrženju jugoslovenskega učiteljstva poverjenišvo Ljubljana in dne 17. maja t. l. je sklepal širji sosvet na svoji seji v Ljubljani o sprejemu.

Udeležencem te seje je še gotovo v živem spominu dolgotrajna, vsled posebne ostrine tu in tam za poslušalce zelo mučna debata, ki se je bila razvnela pri dotični točki dnevnega reda.

V prepričanju, da želi večina navzočih najti izhod, kako ublažiti debato in pomiriti razburjene duhove, sem stavil takrat naslednji od zborovalcev tudi sprejeti predlog:

Širji sosvet za sklepanje o tej zadevi ni kompetenten, zato naj se nadaljnji ukrepi prepuste delegaciji, v centrali UJU naj se na izposluje, da se v bodoči načrt izpremembe pravil Udrženja vneso določba, ki bo dala prostora učiteljstvu meščanskih šol v UJU kot samostojnemu društvu.

Priznavam, da je imel ta moj predlog predvsem namen, zabraniti grozeči razkol in napraviti konec debati, ki je že bila izgubila na stvarnosti ter grozila postati osebna, nadalje nuditi okrajnim učiteljskim društvom priliko, da o stvari razmišljajo in dajo svojim delegatom navodila, kako stališče naj v zadevi zavzamejo, kar bo glasovanje »za« ali »proti« olajšalo.

Povdarjam pa, da je bila zame že takrat stvar jasna. Določba § 4. pravil UJU, ki se glasi: »Osnova Udrženju so okrajna učiteljska društva, ki se upravljajo po svojih pravilih, sestavljenih po bistvu teh pravil« in § 5.: »Člani Udrženja so okrajna učiteljska društva, članstvo teh je članstvo Udrženja« je tako jasna, da je izključen vsak dvom o razlaganju pravil. Iz besedila teh dveh točk za našo centralno organizacijo veljavnih pravil sledi jasno, da morejo in smejo biti sprejeta v Udrženje le okrajna učiteljska društva, vse drugo je nedopustno doleži dokler se ti dve točki ne izpremenita.

O priliki letošnjega v mesecu juliju se vršечеlega zborovanja »Saveza hrvatskih učit. društev« sem poskusil spraviti zavezo pred glavni odbor Udrženja. Toda vsled razmer, ki vladajo med učiteljstvom na Hrvatskem, se vprašanje ni moglo načeti in to zato, ker se je propagatorjem ideje skupne in enotne stanovske organizacije kmaj posrečilo, pridobiti le na podlagi sedanjih pravil večino za razpis »Saveza« in pristop k Udrženju. Vsak najmanjši poskus izpremembe pravil bi bil tudi množično in nepopravljivo in strastnim brezobzirnim nasprotnikom Udrženja orožje, s katerim bi se jim bilo posrečilo preprečiti ujednjenje.

Po obstoječih zakonih je meščanska šola le višja stopnja ljudskih šol in težko bi bilo dokazati, da bi okrajna učiteljska društva — kot stanovske organizacije — ne mogla zastopati vsega ljudsko- in meščanskošolskega učiteljstva v stanovskih zadevah. Da so si pa ustanovili meščanskošolski učitelji svoje ožje — strokovno društvo, ta korak pa smo bili gotovo pozdravili vsi z odkritim veseljem.

Ker želimo da vlada v naših vrstah sloga, da ostane naša organizacija krepka, da se zabrani vsak separatizem, vsako podcenjevanje, preziranje in omalovaževanje med nami, ker je v interesu vsega učiteljstva, da se ravnamo v svojih organizacijskih strogih principov izraženih v pravilih UJU, ker ne bi radi pogrešali v svoji sredini, na svojih sestankih in zborovanjih naših najvrlejših tovarišev, ker vemo, da je skupna stanovska organizacija le v prid tako ljudskemu kakor meščanskošolskemu učiteljstvu, je treba, da vztraja slednje v okrajno učiteljskih društvih, vsled česar stavi in prosim, da se sprejme nastopni predlog:

»Pokrajinska skupščina Udrženja jugoslovenskega učiteljstva — poverjenišvo Ljubljana smatra, »Društvo meščanskošolskih učiteljev za Slovenijo« kot ožje strokovno društvo, zato izraža željo, da naj ostanejo posamezni člani tega društva v smislu pravil UJU v onem okrajnem društvu, v katerem so bili že vključeni.

Pri sestavi poslovnika za UJU pa se naj ozirja na to, da dobe ožja strokovna društva posameznih kategorij (t. j. društvo mešč. učiteljstva, otroških vrtaric, učiteljic žen. ročnih del in enakih društev) svoje zastopnike v ožjem in širšem sosvetu UJU — kjer zastopajo sklepe svojih društev in poslušajo kot referenti v zadevah svoje stroke in kategorije.

Debata o tem vprašanju se je dotikala vseh stališč, ki so bila zavzeta že v stanovskem listu od ene in druge strani.

Iz nje povdarjamo le stališče predsednika »Društva učit. mešč. šol« tov. Humeka, ki je med drugim povdarjal, da se je društvo ustanovilo le zaradi mešč. šol in njih razvoja, ne pa zaradi plač. Povdarjal je, da učit. meščanskih šol ni izstopilo iz okrajnih učit. društev in je tudi plačalo članarino za vse leto. Izjavlja pa sledeče: Ob priliki ankete glede meščanskih šol, na kateri bodo zastopniki mešč. šol iz vse države, se bo razmotrivalo vprašanje meščanskih šol in potem glede organizacije. O tem sklepu bo poročal svojemu društvu, ki bo potem imelo sklepati o nadaljnjem stališču.

Poročevalec tov. Gnuš povdarja, da je bil njegov predlog posredovan, predlog, da se z njim ugodi meščanskošolskemu učiteljstvu; ono lahko doseže na tej podlagi kar hoče in želi, za seboj ima vedno močno oporo, ljudskošolsko učiteljstvo, t. j. večino in maso učiteljstva, ki ga bo vedno podpiralo v njihovih zahtevah in vprašanjih; želi pa, da tudi meščanskošolsko učiteljstvo ne zapusti naših vrst in se ne separira od okr. učit. društev in se tudi ono i nadalje interesira za naša vprašanja ter ostane solidarno, kar bi z izločitvijo iz okr. učit. društev ne bilo. (Nato je bil predlog poročevalca z odobravanjem soglasno sprejet.)

Odmor.

Ob 13. uri je poverjenik prekinil zborovanje, ki se je nadaljevalo ob 15. uri in je trajalo do 19. ure na večer. Posebno vesel pojav je bilo dejstvo, da je bila gvorana ponodnje enako polna kot dopoldne in so zborovalci vstrajali do zadnjega hipa polnoštevilno na svojih mestih in se udeleževali razprav.

SKLEPI POKRAJINSKE SKUPŠČINE.

(Sprejeti predlogi odsekov in širšega sosveta.)

Stanovsko in šolsko-politiške zadeve.

Sorodstvo pri nameščanju: Ukine naj se zadnji odstavek odredbe višjega šolskega sveta z dne 10. 6. 1919 št. 807) glaseče se: Okr. in mestni šolski sveti naj pazijo, da se ne bodo hkratu nastavljali

na eni in isti šoli oče — učitelj, ali oče in mati, oba učitelja ali hkrati tudi sin — učitelj ali hči — učiteljica. I.e proti učiteljskim zakonskim dvojicam ni pomisleka.

Za upokojeno učiteljstvo: Pokojnina vsega upokojenega učiteljstva se naj izenači, ker so sedanje življenjske razmere za vse naše učitelje — veterane, bodisi za stare upokojence ali zdaj v pokoj stopivše — enako težke.

Nameščanje: Pokrajinska skupščina se izreka za nameščanja kompetentnim potom, katera oblika je za šolo in učiteljstvo primernejša in proti namestitvam ukaznim potom.

Kompetenca učit. z dosluženi leti: Nad število let službujoči učitelji(ice) naj se upoštevajo pri kompetenci le v izrednih slučajih t. j. le na domačem zavodu.

Omožene učiteljice-voditeljice: Omoženim učiteljicam voditeljicam naj se ne poverijo mesta voditeljic, le v izrednih primerih naj se upošteva taka kompetenca.

Nemškutarenje med učiteljstvom: Skupščina vzame tozadevni odlok okr. š. sveta na znanje in ga priporoča okr. učit. društvom v radikalno izvedbo.

Krajni šolski sveti: Skupščina pozdravlja namero novega šolskega zakona, ki predvideva namesto krajin šolskih svetov krajevne šolske odbore, v katerih bo prišel zastopnik učiteljstva do večje veljave in bo torej tudi lažje za šolo zagotavljati vse stvarne šol. potrebščine.

Dokler pa krajni šolski sveti še niso ukinjeni, naj se uveljavlja dosedaj zakonito pot pritožbe na okrajne šolske svete, da primerno oskrbujejo šolska poslopja in skrbje za stvarne šolske potrebščine.

Politična gonja proti šoli in učiteljstvu: Skupščina najodločneje obsoja politično gonjo proti šoli in učiteljstvu ob volitvah in vseh drugih prilikah. Obžaluje, da merodajni faktorji ne uporabljajo vseh sredstev za obrambo šole in učiteljstva, kakor jasno izpričuje slučaj Velika Dolina in sedaj napad v »Slovenskem Gospodarju«.

Zahtevamo od pokrajinske vlade, od višjega šolskega sveta in ministrstva prosvete, da se z vsemi silami zavzemajo za varstvo šole in učiteljstva ter ga ščitijo proti vsem napadom in mu dajo zakonito varstvo.

Ta apel navzgor pa ni dovolj! Iskati moramo pomoči tudi v samobrambi. V to svrhu se ustanovi obrambni odsek po vzgledu Rechtsschutzstelle, kakor jo je imelo štajersko učiteljstvo in se je ista izvršno obnesla.

V odsek so izvoljeni: poverjenik, strokovni tajnik in tov. Knaflič. Vsi trije naj še v vsakem potrebnem slučaju pritegnejo kot konsultanta odvetnika.

Proti »Slovenskemu Gospodarju«, ki je psval učiteljstvo s »špijoni« in ga obdolževal ovadaštva in vohunstva v prid davčnim uradom, vlože vse učne moči utemeljeno obtožbo. Pooblastila so vpslati nadučitelju Knafliču Radoslavu v Radvanje pri Mariboru.

Delo za naraščaj: Našemu naraščaju naj posveča organizacija vso pažnjo. Poverjenišvo naj da vsem učiteljščikom 3. in 4. letnika naše liste, posebno »Učit. Tovariša« na razpolago. Ljubljansko in mariborsko učiteljsko društvo naj izvolita posebni odsek, ki poskrbi za najožji stik med učiteljščiki in učiteljstvom in preskrbi sobo za sestanke, knjižnico pevske vaje, predavanja, telesne vaje in drugo. V gmotnem oziru naj prispevajo vsa učiteljska društva. Na počitnicah naj učiteljstvo v vsakem kraju skuša pritegniti učiteljčnike nase in za prosvetno delo. Posebno se pa povdarja reformo učiteljske izobrazbe na učiteljščih, ki naj se čimprej izvede.

Dostop k skupščinam: Pristop k zborovanju pokrajinske skupščine je dovoljen le članom naše organizacije in po predsedniku skupščine vpeljanim gostom.

Petje narodnih himen: Državna himna »Bože pravde« naj se poje izključno v srbskem originalu. Za »Lepo našo domovino« je slovenski tekst prikladnejši in lepši in tako udomačen, da naj velja enako kot original.

Petje državne himne v slovenskem jeziku se smatra kot demonstrativen separatističen čin.

Sprejem članov Slomškove Zveze v UJU: Z ozirom na številne prijave članov Slomškove Zveze v okrajna učiteljska društva je zavzela skupščina sledeče stališče: Vsakega tovariša in tovarišico, ki predloži pismeno izjavo, da je izstopil(a) iz Slomškove Zveze in prosi za sprejem v UJU je sprejeti. Vendar pa ni skupščina zadovoljna s polovičarskim članstvom na papirju, ki se v delovanju ne bi strinjalo z našimi stanovskimi težnjami in stremljenji. Hočemo celih tovarišev, posebno da se obvezno udeležujejo naših zborovanj.

Enako pa velja obveznost zborovanj za vse člane, ki morajo svojo odsotnost vsikdar opravičiti.

PEDAGOŠKO-DIDAKTIŠKE ZADEVE.

Glavne počitnice: Glavne počitnice naj se uredijo enotno in sicer skupno z srednjo šolo.

Pogoji za sprejem v učiteljske: Dijaki, ki so dovršili z dobrim uspehom 4 razrede gimn., morejo vstopiti na učiteljske le, če napravijo prej izpit iz opisne geometrije v obsegu snovi za 4 r. realk ali 4 r. mešč. šol, in tudi izpit iz prostoročnega risanja, ako se tega predmeta niso učili.

Čimprej na se uredi enotno izobrazbo za sprejem na učiteljske.

Diapozitivi za šole: Ministrstvo prosvete naj založi več serij diapozitivov iz najrazličnejših strok, predvsem pa propagandnih in naj skrbi za zadostno število skioptikov, da bodo predavanja uspešnejša in bolj zanimiva. Vsak okraj imej svoj skioptikon. Da se predavanja kar najbolj razširijo, naj se predavatelje primerno nagradi. Pritegnejo naj se k podrobnemu narodnemu delu tudi uradniki vseh strok, podre se prosvetnim odborom in naj predavajo v svojih strokah.

Pouk o kmetijstvu na učiteljskih: Pouk o kmetijstvu na moških učiteljskih naj se poveri strokovnjakom; teoretični pouk naj se naslanja na intenzivne praktične vaje v delu. Nujna potreba tega rezultira že iz dejstva, da so učitelji obvezni v kmetijskih nadaljevalnih tečajih ter oskrbujejo šolske vrtove, kar je brez zadostnega strokovnega znanja nemogoče. Isto tako naj se na ženskih učiteljskih vrši teoretični pouk, da bodo učiteljice kolikor toliko usposobljene za to stroko. — Priporočajo se učne slike iz kmetijskega prirodznanstva, ki jih je sestavil nadučitelj Josip Lapajne. (Izročje se tisku.)

Gospodinski in vzgojevalni tečaji: Obči in strokovni naobrazbi naših kmetijskih deklet je posvečati več pozornosti in umevanja njih teženi. V to svrhu se predlaga:

1. Osnovne šole naj se po možnosti razširjajo; izobrazba v njih bodi splošna. V vseh večjih krajih pa je ustanoviti stalne gospodinske šole, ki tvorijo Matico za gospodinske tečaje. V gospodinskih šolah v prvi vrsti, a tudi v tečajih naj dobe dekleta kar najširšo občo in strokovno izobrazbo. Posečanje gospodinskih tečajev, ki jih je smatrati za predhodne obveznih nadaljevalnih šol, bodi obligatno za vse iz šolske obveznosti izstopivše deklice do 16. leta.

2. Te nadaljevalne šole pa ne morejo stopiti na mesto takozvanih ponavljalnih šol, ki se obče morajo nemudoma ukiniti.

3. Učne načrte, vsebujoče strokovno in svojem namenu služeko občo nadaljno izobrazbo, naj sestavijo tozadevni strokovnjaki.

4. Za vzdrževanje gospodinskih šol prispevati vlada in stavi v to svrhu primerno vsoto v svoj vsakoletni budget.

5. Gospodinske tečaje in šole vodijo strokovno izobražene učiteljice.

6. Honoriranje za poučevanje je zenačiti z onim na obrtno in trgovskonaljevalnih šolah.

Kmetijsko nadaljevalni tečaji: Kakor je skrbeti za občo in strokovno naobrazbo naših kmetijskih deklet, tako je z ustanovitvijo analognih poljedelskih in gospodarskih šol in tečajev posvečati pozornost obči in strokovni izobrazbi kmetijskih fantov.

ČASNIKARSKO - KNJIŽEVNE ZADEVE.

Društvena poročila v Uč. Tov.: Objavi se primeren poziv in navodila za poročevalce o društvenih zadevah za Uč. Tov.; poročevalce same se pa opozarja na to, da naj omeje opise zborovanj samo na društvene sklepe in na debato in drugo le v toliko, kolikor to zadeva splošno učiteljsko in v informacijo nenavzočim članom okr. učit. društev.

Mladinski listi: Ustanovitev novega mladinskega lista se ne priporoča, ker za enkrat zadoščajo sedanji mladinski listi in bi novi mladinski listi ne našli trga; pod sedanjimi cenami bi brez državne subvencije bil vsak cen mladinski list pasiven — kakor je Zvonček. — Poverjenstvo UJU naj deluje na to, da se vsebina »Zvončka« in nje raznoličnost pomnoži in istotako naj učiteljsko pomnoži agitacijo za list v šoli. — Glede gmetnega stanja »Zvončka« opozarjamo na tozadevno poročilo blagajnika (organizacija daje list mnogo pod svojo ceno) in naj deluje poverjenstvo UJU na to, da se ohrani dosedanja cena lista, in to deloma z žrtvijo organizacije, oziroma naj UJU pov. Ljubljana izposluje od države primerno podporo za »Zvonček«, pri Učiteljski tiskarni naj pa izposluje kake olajšave. — Opozarja se pa na to, da neredno izhajanje lista ubija v mladini veselje do lista.

Učila in tiskovine za šole: Tvornico učil in Učiteljsko tiskarno naj se pozove, da izda in založi: vse umetniške slike iz »Zvončka« na posebnem, boljšem papirju, da se lahko porabijo kot učilo in etaske slike; slike pokrajin in pokrajinskih glavni mest naše kraljevine in najvažnejših zgodovinskih dogodkajev vsega naroda SHS (n. pr. ujedinjenje, Kosovo polje itd.), v obliki starih umetniških tiskov (za uporabo kot stenske slike) svečane govore ob najvažnejših zgodovinskih priložnostih (n. pr. ob priliki proglasitve ujedinjenja, ob priliki otvoritve narodne skupščine itd.); državne in pokrajinske zastave in državni grb v barvah; dopisnice, nakaznice, sprejemnice, čerke itd. za šolsko uporabo.

Učiteljsko naj se pa pozove, da pošilja podjetjem vzorce, skice in modele ter primerne inicijativne nasvete v tem oziru.

Okrajne učiteljske knjižnice: Okrajne učiteljske knjižnice tvorijo pod sedanjo upravo mrtev kapital. Poverjenstvo UJU naj da to vprašanje v razpravo okrajnim učiteljskim društvom, ki naj predlagajo na kak način bi se preustrojilo upravo teh knjižnic, da bi donasale več koristi učiteljsko — in kar se tiče leposlovnih knjig — morda tudi širši javnosti.

Šolski odri: Šolski odri in uprizarjanje raznih igrice in dramatičnih nastopov potom šole se je zelo razširilo. Učiteljsko pa primanjkuje izbire gradiva, igre in nastopov. Poverjenstvo naj razpiše primerne nagrade za spisovanje, prevode in zbirke takih spisov in jih potem izda v primernih malih zvezkih, kot nadaljevanje Jan Legove knjižnice. Razpis naj se glasi tudi na eno in večglasne spevoigre in za rajalne nastope; ter da izda poverjenstvo najprej seznam tozadevnih spisov, ki so sedaj na razpolago.

Gospodarske zadeve

Javno priznanje »Učiteljski tiskarni«.

Skupščina izreka najtoplejšo priznanje upravnemu svetu Učiteljske tiskarne za izdatno podporo, za vzdrževanje strokovnega tajništva, za visoke popuste pri tisku naših listov in za pripustitev prostorov za strokovno tajništvo in uredništvo »Učit. Tovariša« in za upravnštvo vseh treh listov.

Vse učiteljsko organizirano v UJU pozivamo, da naj podpira Učiteljsko tiskarno na ta način, da naroča vse svoje in vse šolske tiskovine in potreščine direktno pri Učiteljski tiskarni.

Čimbolj bomo podpirali lepo napredujoče podjetje, temvečjo korist bo imela od nje naša organizacija.

Brezobrestno posojilo Učiteljskemu konviktu. Pozove se organizirano učiteljsko, da podpiše čimveč deležev brezobrestnega posojila za konvikt.

Na skupščini je bilo podpisanega 68.000 K posojila.

Cene šolskih knjig: Ker so cene nekaterih šolskih knjig previsoke, naj se določajo dogovorno s prosvetnim odborom.

Šolske in dobrodelne prireditve oproščene davka: Vloga je v teku s strani strokovnega tajništva.

Aktivitetne doklade za učiteljsko: Z ozirom na člen 33. odst. 4 zak. o nar. šolah z dne 23. julija 1919, ki zagotavlja učiteljsko brezplačno stanovanje in kurivo, oziroma primerno odškodnino za to, vztraja učiteljsko pri svoji zahtevi po aktivitetni dokladi, ki jo predvideva zakonski načrt, ki pride v doglednem času pred narodno skupščino.

Dnevne poročila učitelje: Skupščina priznava krivico, ki se je izvršila poročenim učiteljicam; prizadeto je pri tem vse državno uradništvo in je poprava mogoča le pri izdajanju nove naredbe o draginskih dokladah.

Članarina poročenim učiteljic: Skupščina se je izrekla proti znižanju članarine poročenim učiteljicam in jih poziva, da se v organizaciji nadalje bore za svoje zahteve.

Stanovska glasila in učiteljski pari: Obveznost stanovskih glasil ostane; zamenjava v večjem obsegu je nemogoča, sicer naj se zamene ukinejo.

Ugodnosti na železnica: Učiteljsko uživa iste ugodnosti na železnica kot drugi državni uradniki.

Počitniška potovanja: Glede počitniških potovanj je stoji organizacija v sisk s Ferijalnim Savezom.

Ustanovitev glasbenega odseka.

Pokrajinsko poverjenstvo UJU v Ljubljani ustanovi poleg doslej obstoječih 4 odsekov še glasbeni odsek.

V ta odsek voli današnja delegacija naslednje priznane glasbenike iz učiteljskih vrst: Adamič Emil, Družović Hinko, Juvaneč Ferdinand, Marolt Franc, Kosi Anton, Pavčič Josip, Pregelj Ciril, Rapč Andrej, Žirovnik Janko.

Poverjenstvo razpiše v najkrajšem času za najboljšo venčke dvo- in troglasnih narodnih in ponarodnih slovenskih, hrvaških in srbskih pesmi s spremljevanjem klavirja nagrade po 300, oziroma po 200 dinarjev.

Došle venčke ocenjuje posebni iuri na običajen način. Razpisi naj se pošljejo stanovsko-političnim glasilom in pedagoškim revijam, ki jih izdajajo poverjenstva UJU.

Kako praznuje šola državne praznike.

Vsestransko temeljit referat o tem vprašanju je podal tov. Luznar. V celoti ga priobčimo v eni prihodnjih števil.

Skupščina je sprejela sledečo resolucijo, ki jo naj poverjenstvo uveljavi:

Verske vaje, katere je učiteljsko dolžno nadzorovati so: začetek in konec šolskega leta; prejem sv. zakramentov v sporazumu s šolskim vodstvom. — Državni prazniki naj se praznujejo v šoli s skupnim sodelovanjem vsega učiteljskega po prazniku primernem sporedu. Cerkev naj se primora, da šola lahko praznuje državne praznike s sv. mašo.

Izvenšolsko delo učiteljskega na prosvetnem polju.

O tem predmetu je razpravljalo zelo zanimivo tov. Črnagoj. Le žal, da čas ni dovolil mu razširiti zanimivo poročilo, ki ga bomo skušali pa prinesiti v našem glasilu.

Ali naj bo učna uprava v naši državi centralistična ali avtonomistična.

Ta referat tov. Merviča je radi pomanjkanja časa (dvorana je bila oddana) moral odpasti in ga prinesemo zato v eni prihodnjih števil v tisku.

Z viharim navdušenjem je bila pa sprejeta sledeča resolucija:

Slovensko učiteljsko zbrano na pokrajinski skupščini poverjenstva UJU v Ljubljani dne 3. in 4. sept. t. l. v Rogaški Slatini se izreka vnovič, in to pred celokupno politično javnostjo, za centralizacijo vse šolske uprave.

Zanjo se je izreklo učiteljsko ponovno v svojih glasilih, zanjo se izreka v svojem šolskem načrtu. Vzrokov ne navaja več; izjavlja pa, da izdaja to iz globokega prepričanja nvažniuč življenje, ker je le s tem zagotovljen napredek šolskega. Hoteč dvigniti narod kulturno na tako stopnjo omike, da mu bo mogoče uspešen konkurenčni boj s sosedi, ki ga obdajajo, smatra, da doseže ta smoter najlažje s centralizacijo šolstva.

S centralizacijo osvobodijo šolstvo škodljivih lokalnih in strankarskih vplivov in mu poda močno oporo k dvigu v ideji popolnega državnega in narodnega edinstva, kakor tudi v enotni etični vzgoji, zgrajeni na medsebojni toleranci.

Izreka se pa v notranjem šolskem razvoju za princip največje demokratičnosti in svobodnega razuma, toda vse v okviru ene strehe, enega doma, v harmoniji in slogi z brati tu in preko Kolpe, Save in Drine.

Radi enotnosti države in iz želje, da se ta okrepi, z željo, da postane tudi učiteljsko poklicu primerno upoštevani faktor, ki se ga ne bo omalovaževalo kot v preteklosti, se izreka za centralizem.

Vse za narodno in državno edinstvo, to je naše geslo, zato z mirnim srcem kličemo v svet to svojo voljo in odklanjamo vsako šolsko avtonomijo kot izrodek nezdravih političnih razmer pod krinko demagoškega separatizma. (Sprejeto z viharim navdušenjem.)

Predsednik je zaključil nato zborovanje, nakar je zbrano učiteljsko zapelo državno himno »Bože pravde« ter s tem slovesno povzdignilo dobro uspelo zborovanje.

RUDOLF ŽNIDARŠIČ:

O smernicah in organizaciji našega prosvetnega delovanja.

(Referat na učit. zborovanju na Rakeku.)

Že pri zadnjem zborovanju našega društva smo imeli priliko slišati bodrilne besede našega vrlega tovariša nadzornika Kabaja, ki nam je navdušeno govoril o potrebi našega izvenšolskega delovanja. Sprejel se je tudi soglasno predlog, da se morajo še v teku šolskega leta za vsak šol. okoliš ustanoviti prosvetna društva. Smatram ta sklep kot velevažen mejnik v kulturni zgodovini našega ckraja.

Popolnoma odveč se mi zdi razlagati vam o pomenu in važnosti izvenšolskega delovanja, opozoril bi vas pa rad na nekatere pojave, ki nam pojasnujejo mnenja neučiteljskih krogov o tej velevažni panogi kulturnega dela. V prvi vrsti moram omeniti našo osrednjo vladu in njene predstavitelje v Beogradu. Konstatiram, da smo bili poleg vojaštva prvi Prečani, na katere se je naša nova država s hvaležnostjo spomnila, regulirajoč nam naše prejemke; dala pa nam je ta priboljšek v trdni veri, da bomo svoje, pred vojno tako uspešno započeto delo nadaljevati še z večjo vnemo. Popolnoma v našem duhu se naša vlada krepko zavzema za širjenje prosvete. Tudi naš poverjenik dr. Skaberne se je že ob svojem nastopu, kakor tudi kasneje še večkrat zavzel, gotovo v popolnem soglasju z osrednjo vladu, prav odločno stališče v tem oziru, povdarjajoč, da se bode odselej pri kvalifikaciji učiteljskega najbolj upoštevalo izvenšolsko delovanje. — Pač dovolj jasna izjava! Da se tudi naše resnejše časopisje za to zavzema, je itak že splošno znana stvar.

Vsi ti glasovi in pojavi nam sicer v bistvu ne povedo nič novega, a vesele nas, ker prihajajo tudi neučiteljski krogi do prepričanja, da je bilo naše predvojno delovanje celemu narodu v korist ter da ni bilo le izraz prenapetega strankarstva.

Vsi smo globoko prepričani o pomenu in važnosti izvenšolskega dela. Toda kje in kako začeti!

V prvi vrsti opazimo med ljudstvom nezadovoljnost v gospodarskem in političnem pogledu. Oglejmo si naprej prve! Živimo v dobi vednega godrnjanja, češ, kako smo prej lahko in prijetno živeli, ko je bilo vse tako po ceni. Malokateri pa hoče pri tem pomisliti, da je prej tudi malo zaslužil, oziroma izkupil. Preverjen sem pa, da nihče več ne misli na dolgove, ki jih je imel pred vojno. In vendar je bilo tedaj splošno znano, da je bilo preko 90% našega ljudstva zadolženega. In danes? Razmerje je ravno obratno. Sicer moramo priznati, da je nekaj bojazni upravičene, če pomislimo na neugodno razmerje cen poljskih pridelkov in industrijskega blaga. Iskati bomo pač morali vsi potov, da se ljudem odvzame skrb za bodočnost, bodisi potom domače lesne industrije ali na kak drug način. S tem bomo dosegli zmanjšanje števila pijancev in izseljencev, ki obojni tvorijo močno pasivno postavko v našem narodnem življenju.

Kje pa je vzrok nezadovoljstvu v političnem pogledu? Pred vojno smo živeli v dobi ko se je povsod glasilo: Vsaka oblast je od Boga, vsak dan se je po cerkvah molilo za cesarja, njegovo rodbino ter deželno gosposko. Če je imel tudi kdo vzrok, si ni upal zabavljati ne čez vladarsko rodbino, ne čez vladu, ne čez Nemce. Danes pa nihče, tudi najbolj zelotski duhovniki ne govore več o suverenosti vlade in vladarja, ampak se celo sami pomagajo zabavljati čez vladu, kralja in Srbe. Vse govori povsod le o suverenosti naroda in narodne (misli pa strankarske) volje, danes jim je narodna tzv. »liberalna« vlada prokleta, pred 5 leti je bila vlada nemških liberalcev »po božji volji«. Govore pač čisto po znanem latinskem rek: Le vztrajno obrekuj, nekaj bodo le ljudje verjeli! Tudi v vojni in povojni revolucionarni dobi privzgojena brezmerne sebičnost v veliki meri pospešuje to nezadovoljstvo. Sicer sem mnenja, da tega nezadovoljstva, ki je tipičen pojav te dobe ne bomo mogli zatreti tako kmalu, a naša dolžnost je, da jo zmanjšamo, kolikor je mogoče. Ne bom našteval še drugih takih modernih bolezni naše dobe, saj so vsakomur znane in naravnost silijo pravega rodoljuba naj zastavi svoje sile v prid naroda. Oglejmo si katerih čednosti nam manjka, oziroma katere hibe ovirajo naš kulturni razvoj.

1. Složnost. — Nesloga je našega plemena največja napaka od nekdaj, ki jo že Strabon in za njim drugi zgodovinarji grajajo na nas. Najti moramo sredstev in pota, da konečno odpravimo to največjo našo napako. To dosežemo s tem, da pobijamo z vsemi sredstvi čezmerno strankarstvo v politiki. Seveda se moramo najprej sami izogibati te napake. Vedno moramo imeti pred očmi, da nismo samo za eno stranko tu, ampak da obsega naše delo cel narod. Ne izgovarjajmo se pri tem na duhovnike, ki greše v tem pogledu; za svoje delo so in bodo sami odgovorni svoji vesti, Bogu in narodu.

2. Rodoljubje. — Vem, da je v današnjih materialističnih časih zelo težko vzgajati to čednost. Če bi hoteli govoriti o ljubezni do izključno naše države, bi po mojem mnenju dosegli le skromne uspehe. Zato sem mnenja, da dosežemo ta cilj lažje potom propagande za vse-

slovansko vzajemnost, ker je narod zato dostopnejši.

3. Spoštovanje do samega sebe. — Ravnotako kot nesloga, nam je do zdaj še največ škodovalo hlepenje po tujem, a zametovanje domačega. Učimo se samospoštovanja od drugih narodov. Dokler sami sebe ne bomo spoštovali, tudi ne smemo pričakovati, da nas bodo tujci spoštovali.

4. Objektivnost. — Naš človek se je navadil, da gleda na vse s svojega sebičnega stališča, a nima prav nikakega smisla za potrebe svojega bližnjega. Kjer prihajajo njegovi interesi z interesi bližnjega v konflikt, ne pozna nikakih obzir. Iz takih pojavov se porajajo prepiri in sovraštvo ter — nesloga. Gojimo torej strogo objektivno presojanje vseh pojavov javnega in zasebnega življenja in prepričani smo lahko, da nas bo vspeh obilo nagradil za trud. Govoril bi tudi posebe o ljubezni do bližnjega ter o usmiljenju, a zdi se mi po tem nepotrebno, kajti s strogo objektivnostjo se bodo tudi te lastnosti same po sebi razvile.

5. Delavnost in čut za dolžnost. — Vojni čas in njemu sledeča revolucija, je vzbudila v ljudstvu željo po čim lažjem, višjem in hitrem zaslužku, čeravno trpe pri tem vsi moralni principi. Malokateri resno misli na dejstvo, da se da priti do blagostanja in trajne zadovoljnosti le s pridnim in vztrajnim delom. Lenoba je v veliki meri kriva vsemu današnjemu zlu.

6. Boj surovosti! — Gojimo prav srčno kulturo, katere važnost tako radi preziramo in pobijamo z vsemi sredstvi; surovost, pa naj se ta kaže bodisi v besedah ali dejanjih, pobijanju, neusmiljenosti, pijančevanju, seksualnih ekscesih, preklinjanju i. t. d. In končno še

7. Boj nevednosti! ki je najdražja reč pod solncem. Iz nevednosti izvira množica napak in nezadovoljstvo z obstojem. S tem bojem bomo tudi izpodbili tla ostudnemu demagoštvu v politiki in boj med strankami postane šele potem tak, kakršen bi moral biti — dostojen kulturnega naroda. Žalibog, da smo učitelji ravno pri tem najvažnejšem delu dozdaj skoro popolnoma izolirani, a bodi naj nas zavest, da narod, čeravno še nezavedno, sam to zahteva od nas, ker čuti, da bi bilo to v njegovo korist. Nič ne de, če nas je sedaj razmeroma malo pravih in resničnih delavcev; prepričan sem, da bo to število z vsakim dnem rastlo in upam, da bo z nami končno cel naš troimeni narod.

Zdaj pa še nekaj o načinu delovanja v društvih! Pri tem moramo računati z dejstvom, da smo veliko bolj vneti za zabavo nego za resno delo. Posebno velja to za mladino, ki bo tvorila glavni kontingent članov. V okviru prej navedenih smernic bomo skušali v društvih združiti koristno s prijetnim. Nihče ne more oporekati, da je tudi zabava velikega vzgojnega pomena, seveda le v kolikor se giblje res v dostojnih oblikah. Prezreti pa ne smemo dejstva, da mnogim ljudem služi v zabavo resno delo, telesno ali duševno. In skušati moramo, da pripravimo člane naših društev do tega, da bodo i oni gledali v delu zabavo. To tudi ni tako težko, kot se zdi na prvi pogled, treba le vsakomur dati tako delo, ki ga res veseli. S čim se bomo torej bavili v društvih?

1. Čitanje knjig in časopisov posamezno, posebno zanimive sestavke ali odlomke pa skupno in takemu skupnemu čitanju sledi po navadi debata, ki pa že sama več koristi kot pet prečitanih knjig. Zaraditega mora imeti vsako društvo svojo knjižnico in časopise.

2. Petje. O veselju našega naroda do petja je škoda izgubljati besede. Glede na vzgojno stran petja bi opomnil le na hrvaški rek: „Ko pjeva, zlo ne misli“.

3. Dramatične predstave. Poleg vzgojne strani, ki jo nudi gojitev tega športa, je posebne omembe vredno tudi oglašanje družabnih form in večja sigurnost ter neprisljenost v nastopu.

4. Predavanja razne vsebine. Ljudska šola da narodu majhno zaokroženo znanje, ki bi lahko tvorilo podlago za nadaljno samoizobrazbo, a vemo pač, da tvori samoizobrazba pri našem narodu precej žalostno poglavje naše kulturne zgodovine. Nimam danes časa, da bi se poglobil v iskanje vzrokov teh pojavov, a priporočal bi le tovarišem intenzivno gojitev predavanj. Snovi za predavanja ne bo nikdar zmanjkalo, potrebne pripomočke in ponazorila vzamemo iz šol. zbirke učil, v kolikor so na razpolago.

5. Prirejanje raznih zabav tudi takih združenih s — plesom. Prosim vas, ne ustrašite se tega, a naravnost čudil sem se svoj čas, ko sem imel priliko videti v koliko zamore res pošten in vseskozi dostojen ples vplivati na udeležence iz vrst priprostega naroda.

Lahko bi navedel še več načinov vzgoje v društvih a za danes naj to zadostuje. Z ozirom na skromno odmerjeni čas preidem takoj k drugemu delu, ki bo pa krajši, k osnutku organizacije našega izvenšolskega dela.

Ker vem, da bo vsaj v prvem času prvi in najvažnejši faktor v teh društvih učitelj, menim, da bi ne bilo napačno, da se tudi v tej smeri organiziramo, kajti naša trdna organizacija bo ob enem tudi organizacija vseh narodnih in prosvetnih društev v okraju. To organizacijo si predstavljam takole:

Pri našem učiteljskem društvu si izvolimo odsek recimo 5 članov, ki vodi in nadzira naše delovanje v prosvetnih društvih. Odsek bi sestojal iz vsakočasnega okraj. šol. nadzornika, v kolikor bi seveda soglašal s tem ter iz 4 voljenih učiteljev (ic) najboljših delavcev na prosvetnem polju v tem okraju. Nisem prvotno imel namena dati definitivno mesto nadzorniku v tem odboru, ker stojim na stališču, da vodimo sami svoje delo. A po izjavi našega poverjenika v Kranju o kvalifikaciji učiteljstva z ozirom na izvenšolsko delovanje sem to svojo misel izpremenil.

Kako naj vodi ta odsek naše izvenšolsko delo?

1. Kjerkoli treba, preskrbi ta odsek vzorna pravila za navadnejše oblike prosvetnih društev.

2. Posreduje pri oblasteh, kjer zastopa izvenšolsko prosvetno delo v okraju.

3. Regulira prirejanje raznih zabav in prireditev v okraju na ta način, da izključuje umazano konkurenco društev med sabo.

4. Daje razne nasvete za interno društveno delovanje ter za prirejanje zabav, predavanj itd.

5. Posreduje izposojanje raznih predmetov med društv; v ta namen mora imeti v evidenci inventar vseh prosvetnih društev v okraju, posebno kar se tiče notnega materiala, garderobe, kulis, pripomočkov za predavanja i. dr.

6. Skrbi za prirejanje predavanj s tem, da razpolaga s spretnimi predavatelji iz naših vrst, ter se po potrebi obrača tudi na naše kulturne delavce v Ljubljani i. drug. ter jih pridobiva za predavatelje bodisi v društvih ali pa za javna predavanja.

7. Skrbi, da se noben učitelj(ica) ne odteguje delu v društvih, ampak da vsak po svojih močeh pripomore, da se čimbolj približujemo cilju.

8. Konečno izposluje od naših oblasti, da se polnoveljavno upošteva njegovo mnenje pri kvalifikaciji učiteljstva, v kolikor se ta nanaša na presojo izvenšolskega delovanja.

Skromni bodo naši začetki, a preverjen sem, da bomo, če se bomo ravnali po teh smernicah prav veliko koristili narodu in domovini.

F. Vajda:

O izbiri poklica.*)

(Predaval na roditeljskem sestanku drž. real. gimn. v Ptuj.)

Naš vseničliški profesor pedagogike in filozofije dr. Ozvald je v jeseni imel predavanje za slušatelje vseh fakultet. V tem predavanju je lepo razložil »poklic« kot tisto deistvo, ki človeka »kliče« k sebi, t. i. delo, do katerega čutimo veselje in za katero tudi moramo imeti potrebne zmožnosti. Ta klic se javi dostikrat že v zgodnji mladosti, jaz sem že v I. razredu gimnazije na tihem sklenil, da postanem profesor. Pri tem sklepu sem vztrajal kljub mnogim zaprekam in oviram. Ako tako sledimo svojemu notranjemu glasu, potem se bomo z veseljem pripravljali za svoj poklic in bomo srečni v njem, četudi nam ne prinaša bogastva.

Poklici so najrazličnejši. Pri izbiri poklica zase in za svoje otroke se moramo zavedati, da je vsak človek kateregakoli stanu spoštovanja vreden, ako svoj poklic izvršuje vestno in pošteno: čevliar, ki napravi dobre in lepe čevlje, ravno tako kakor zdravnik, inženir, uradnik in duhovnik. Nadalje moramo vedeti, da ima vsak poklic svoje dobre in slabe strani — njegove slabe strani spoznamo navadno šele, ko smo že v njem. Tudi se ne smemo dati zapeljati po materialistični špekulaciji, češ ta ali oni poklic ima sijajno materijelno bodočnost. Razmere se lahko izpremenijo, kakor smo doživeli ravno v zadnjem času. (Uradni

*) Prip. uredn. Ta članek nam je odstopilo uredništvo „Popotnika“ z obžalovanjem, da ga ne more zaradi prereditvega izhajanja lista priobčiti pravočasno; je pa ob začetku šolskega leta posebno aktualen.

štvo in študirani poklici na eni, kmetijstvo, obrt na drugi strani pred vojno in po vojni).

Povode za izvolitev gotovega poklica lahko delimo v dve skupini. Na eni strani je zgled in poklic staršev. Pregovor pravi: Če je oče junak, bo sin gotovo vojak. V veliki meri je to veljalo v stari Avstriji, da so častniški sinovi postali tudi častniki. Istotako kmet svojega sina najraje posveti kmetijstvu. To bi lahko imenovali zakon kontinuitete ali nadaljevanja, ki je zelo priporočljiv tam, kjer so za izvrševanje poklica potrebni materijelni pogoji: pri kmetu posestvo z vsem živim in mrtvim inventarjem, pri trgovcu obstoječa trgovina, pri rokodelcu delavnica z orodjem itd. To prenašanje poklica od očeta na sina ima zlasti to dobro stran, da se otrok od mladih nog uži v svoj poklic. Po zakonu kontinuitete se več ali manj ravnamo tudi mi uradniki, ki ne moremo zapustiti svojim otrokom posestva, trgovine ali delavnice in jih damo študirat, da si izberejo našemu podobno poklic, četudi ne popolnoma isto stroko.

Dostikrat pa izberejo starši svojim otrokom od svojega različni poklic. To se rado godi tam, kjer je več otrok. Razumen kmet zapusti enemu sinu posestvo, drugega določi za rokodelca, tretjega za trgovino, četrtega da študirat itd. Včasih tudi otrok sam hrepeni po nečem drugem, novem. Prešerna in marsikateri kmečkega dečka je »ukažeja spjelala iz njegovega sveta«, drugega miče morje ali vojaška uniforma itd. Vsi ti primeri bi se dali združiti v eno skupino pod zakon izpremembe poklica.

Katero teh dveh načel naj velja pri izbiri poklica? V začetku omenjeni vseučiliški profesor dr. Ozvald zahteva, da bodi edino sposobnost odločilna za izbiro poklica. Sposobnost pa se naj spozna in doloži s posebnimi poskusi. To bi bilo idealno, a je danes praktično še neizvedljivo. Prvič še ni dovolj preiskano, katere lastnosti in sposobnosti so potrebne za posamezne poklice, kar dr. Ozvald sam povdarja. Drugič bi za izvedbo tega idealnega načela bil potreben drugačen družabni red, nekaj komunizem, ki bi vsakemu nudil potrebna sredstva za pripravo k poklicu in izvrševanje poklica. Mi starši pa se moramo odločiti za poklic svojih otrok z upoštevanjem razmer, v katerih živimo. Rešiti moramo to vprašanje praktično, ne samo teoretično. Nam mukai zbranim gre pred vsem za dijaštvo gimnazije. Kdo naj študira in kam se lahko obrne iz posameznih razredov ali po dovršeni gimnaziji?

Kdo naj študira? Seveda nadarjeni, se mi bo odgovorilo. To je že res, a vseh nadarjenih ne smemo potegniti v znanstvene šole, ker tudi pridobitni poklici rabijo nadarjene ljudi. Zato bi v neki meri priporočal načelo kontinuitete poklica. Zgodovina opravičuje to načelo. Če citamo življenjepis mislecev in umetnikov velikih narodov, vidimo, da so v pretežni večini izšli iz izobraženih rodbin. Okolica, v kateri se človek rodi in živi, močno vpliva na razvoj njegovih sposobnosti in njegove nadarjenosti. Tozadevno je priobčil eden izmed raziskovalcev (Odin) te-le statistične podatke: Izmed 623 nadarjenih francoskih pisateljev iz dobe od leta 1300.—1825. je ugotovil, da jih je bilo od roditeljev po družabnem stajšu: 25½% iz plemstva, 11,6% iz meščanstva, 30% iz uradništva, 9,8% izmed rokodelcev in 23% iz prostih izobraženih poklicev (umetnikov, odvetnikov, pisateljev, inženirjev, zdravnikov, pastorej itd.). Iz kmetov jih ni, ker kmetijski otrok takrat ni imel prilike za višjo izobrazbo. V tem oziru torej ima otrok izobraženih staršev veliko prednost, kakor kaže sledeči slučaj: Neki šletni deček čita tujo besedo in vpraša: »V katerem slovarju naj iščem to besedo, v francoskem ali v italijanskem?« Kje se je meni z 8 leti sanjalo, da so sploh kakšni slovarji na svetu? Ali drug slučaj: V Strossmayerjevi galeriji v Zagrebu stoji gruča obiskovalcev pred neko sliko in ugiba, kaj je to. Oglaš se mali deček: »To je prehod čez Aheron.« Eden gospodov pravi malomarno: »Mogoče.« Deček pa se odreže: »Ne mogoče, gotovo!« Na vprašanje, odkod on to ve, pove deček, da je videl sliko v neki knji.

Slovenski dijaki so bili do zadnjega časa skoro izključno iz kmetov. Sami smo se morali izobraževati brez materijelnih in kulturnih sredstev, tavali smo in iskali pot k izobrazbi. Mnogo jih je omagalo na tej poti: eni so pomrli, drugi so se vrnili na kmetijo — ti so bili še naj-srečnejši, ker so prišli zopet v svojo znano okolico, zopet drugi so kot pisarji živeli žalostno življenje ali so zašli v žur-

nalistiko in so tudi tam ostali polovičarji, če niso razvijali izredne marljivosti in imeli posebne sreče. A tudi tisti, ki smo srečno dovršili študije, nismo dosegli te izobrazbe, katero bi mogli doseči pod dobrim vodstvom. Gotovo je pod tem trpel razvoj naše narodne kulture. Tudi zdaj še nimamo tradicije glede izobrazbe svojih otrok. Pri razlagi izraza »krak« v geometriji sem omenil besedo »krača« ter sem iz Župančičeve pesni »Dve basni« citiral odlomek:

Krač, klobas so spravili
v shrambo neizmerno
mucko so postavili,
da jih čuva verno.
Pravijo da mačica
je tako stražila,
da nobena kračica
ukradena ni bila.

Toda nobenemu učenec ni bila znana ne ta pesem, ne, ki nasna Župančičeva zbirka »Pisanice«, ki je pred vojno stala menda 80 vin. In vendar so bili med učenci tudi otroci izobraženih staršev!

Ako se celo v višjem razredu gimnazije dobi dijak, ki še ne vedo ničesar o Stritarju, potem je to dokaz, da še nimamo tiste okolice, v kateri se zbujajo zanimanje za slovstvo in znanost in se goji nadarjenost. Če se po načelu kontinuitete poklica otroci izobraženih staršev v prvi vrsti poklicani, da študirajo, potem morajo dobiti doma podporo za znanstvene študije. Ta podpora obstoja v tem, da se starši sami zanimajo za znanost in slovstvo, da kupujejo dobre knjige in časopise (revije, ne samo dnevnike) ter tako že v mladih letih v otroku zbudijo isto zanimanje.

Za študiranje poklicani so seveda posebno nadarjeni otroci, ki kažejo nagnjenje k temu, iz kateregakoli stanu so. Ako so starši premožni in na prej omenjeni način podpirajo to otrokovo nagnjenje, potem postanejo iz takih otrok največji možje vseh časov (Goethe). Ako so starši revni, potem pa je dolžnost javnosti in države, da podpira takšne nadarjene dijake, ki pa ne smejo postati domišljavi na svojo nadarjenost in se morajo vedno zavedati svojih dolžnosti do človeštva.

Odločno moramo odsvetovati znanstvene študije mani nadarjenim otrokom. Srednja nadarjenost se da podpirati in povečati na prej omenjeni način pri pomikanju nadarjenosti pa je študiranje prava muka za otroka, za učitelje in za starše, če se sploh zanimajo za napredek svojih otrok. Popolnoma brezupno je študiranje slabo nadarjenih otrok, ki vrh tega doma nimajo tiste okolice, katera zbujajo in goji zanimanje za študije. Seveda je zelo težko spoznati in določiti, ali bo otrok sposoben za študije. Marsikateri slab učenec se pozneje razvije celo v učenjaka. Vendar so to izjeme. V dvomljivih slučajih se priporoča, da se z vstopom v srednjo šolo počaka do 11. ali 12. leta. Pri odločno slabih šolskih uspehih pa je boljše, da se otrok ne sili k študiranju, temveč se posveti praktičnemu poklicu; zlasti očetov poklic je najprimernejši, ker je otroku že znan. Poznam pa tudi slučaj, da sin izobraženega očeta ni maral študirati in je danes prav zadovoljen obrtnik z dobro uspevačim podjetjem. Njegov brat je študiral in dovršil tudi univerzo, toda leži izmučen v preranem grobu.

S tem preidem k praktičnemu vprašanju: Kam se lahko obrnejo dijaki iz posameznih razredov ali po dovršenju cele realne gimnazije? Pred vojno sem v letnem izveščju neke češke realke bral takšno navodilo za vsak razred. Žalibog dotičnega izveščja nimam, ni ne vem več, od katerega zavoda je bilo. Skušil sem za izpremenjene razmere sestaviti podobno navodilo za naš zavod. Kolikor sem zbral, to podajam tukaj in prosim za tozadevne nasvete in podatke, da izpopolnim to navodilo, ki naj služi vsem staršem in dijakom kot kazipit na razpotju. Dostikrat se tekom gimnazijskih študij spozna, da dijak nima sposobnosti ali volje za nadaljnji študij. Včasih se tudi izpremenijo premoženjske razmere staršev, tako da dijak nima več sredstev za dolgotrajni študij. Ako je izvrsten dijak in čuti v sebi poklic za študije, potem mu mora javnost in država priskočiti na pomoč. Tudi z lastno močjo more nadaljevati študije, če si z instrukcijami zasluži potrebna sredstva. Kdor pa ne more naprej iz kateregakoli vzroka, temu služi sledeče navodilo.

Iz I. in II. eventualno tudi še iz III. gimnazijskega razreda se priporoča prestop v primerni razred meščanske šole, ako je dijak še šoloobvezen (pod 14 let). Meščanska šola nima latinščine, ki je v

gimnaziji naitežji predmet. Zato pa se v meščanski šoli bolj gojijo drugi predmeti, ki so potrebni za poljedelce, obrtnike in trgovce, zlasti risanje. Kdor ne namerava študirati cele gimnazije, temu se priporoča, da niti ne vstopi v gimnazijo, temveč v meščansko šolo, ki bo sčasom 4-razredna in katere absolventi bodo imeli prilično iste pravice kakor dijaki z dovršenim IV. razredom srednjih šol. Ako pa mora dijak po I., II. ali III. gimnazijskem razredu prekiniti študije in je že 14 let star, lahko gre k trgovcu ali obrtniku za vajenca. V 3 letih si bo kot pomočnik že sam služil kruha.

Iz II. ali III. gimnazijskega razreda se dijaki sprejemajo tudi v pripravljalni razred dveletne trgovske šole (zahtevana starost 13 let), v artiljerijsko podčastniško šolo (starost 17 let) in izjemoma po prestopnem sprejemnem izpitu tudi v učiteljske (starost 15 let), če ni dovolj drugih.

Največ prehodnih možnosti je po dovršenem IV. razredu: v učiteljske (15 let), v 4-razredno trgovsko akademijo v Ljubljani, v 2-razredno trgovsko šolo v Mariboru in Ljubljani, v 4-razredno tehnično srednjo šolo (prej obrtna šola) v Ljubljani — nekateri teh šol pa zahtevajo najmanj »dobro« iz slovenščine, zemljepisja in zgodovine, matematike in fizike, tehnična menda tudi iz risanja — nadalje v vinorejsko šolo v Mariboru, v gozdarsko šolo v Sarajevu (starost 15 let), v rudarsko šolo v Celju in v kmetijsko šolo v St. Jurju ob južni železnici in na Grmu pri Novem mestu, ki pa menda niti ne zahtevata dovršenih 4 razredov, pač pa telesno močovitost. Končno je iz IV. razreda mogoč prehod direktno v službe kot poduradnik k pošti, železnici.

Iz višjih razredov ni več toliko prehodov. Kdor je nadel v V. razredu, ima iste možnosti kakor iz IV. razreda. Kdor pa je dovršil V. razred, naj se potrdi, da dovrši celo gimnazijo; ako je dovoli marljiv in pazljiv, se mu bo to vobče posrečilo. S primernim dopolnilnim sprejemnim izpitom se znabiti pride v II. ali III. letnik učiteljske; na ta izpit pa se mora pripravljati že med prejšnjim šolskim letom in v počitnicah.

Iz VI. in VII. razreda se sprejemajo gojenci v vojno akademijo v Beogradu.

Po dovršeni gimnaziji je odprta pot naravnost v razne uradniške službe k pošti, železnici; tudi davčni urad v zadnjem razpisu zahteva srednješolsko maturo. Za druge poklice so potrebne še nadaljne študije. Abiturientu realne gimnazije so pristopne vse visoke šole in fakultete: ins. medicina, filozofija, tehnika, živinodravništvo, poljedelstvo in gozdarstvo (šumarstvo), farmacija, enoletni abiturientski tečaj na trgovski akademiji. Za bogoslovje in za nekatere filozofske stroke (klasična filologija, zgodovina) se zahteva tudi znanje grščine. Zato se je stavil predlog, da se unelje na realni gimnaziji grščina kot neobvezen predmet za tiste diake, ki se za njo zanimajo in bi se hoteli posvetiti kateremu teh poklicev. Na to se opozarjajo dijaki letošnjega IV. in III. razreda realne gimnazije.

Končam: Vsi stanovi so potrebni, v vsakem poklicu je človek srečen in zadovoljen, ako ga je poklic res klical. Zato ne silite otrok v študije za gotove poklice! Če na želite, da otroci študirajo, potem zbudite v mladih letih v njih zanimanje za študij in ga vedno podpirajte!

Albin Spreitz:

Pota k poznavanju človeka.

Temeljito poznavanje duševnih svojstev gojencev in staršev istih je učitelju neprecenljiva opora za uspešno vzgojo in pouk. — Tega spoznanja si vzgojitelj ne pridobiva zgolj iz proučevanja raznih psiholoških in pedagoških knjig in v obsevanju z mladino in starši. Psihologija nas poučuje le o splošnem razvoju in splošnih svojstvih duše. Zatorez nam dati le splošne smernice. — W. Wundt pravi sam nekje: Če bi si sestavil kakšen prebivalec drugega planeta po opisih v raznih psiholoških knjigah podobno in ustroj človeške duše, bi moral, če bi nas zemljane videl, priti nujno do zaključka, da odgovarjajo vsa tako raznoliko opisana svojstva prebivalcem zopet drugih planetov! — Eksperimentalna psihologija, katere oče je imenovan dušeslovec, dela sicer izjemo, ker se opira na eksaktno izvedene poizkuse in se poslužuje metod naravoslovnega raziskavanja. A tudi ta nas ne zadovoljuje docela. — Osnova vsakega poznavanja je samospoznanje! Kdor samega sebe dobro pozna v njegovih, čustvih, značaju, temperamentu in stremljenjih popolnoma nesamoljubno, lahko sklepa do gotove meje po analo-

giji o svojem sočloveku. A kakšna specifična raznolikost je že med dvema človekoma istega stanu, naroda in okolice! — Že od pantiveka so poizkuševali najti sredstva, ki bi omogočala lažje spoznavanje duševnih svojstev sočloveka. — Fiziognomika uporablja zunanje dele telesa, osobito obraz za presojo duševnih svojstev. Že Aristotel je pisal o tem neko razpravo. Priporočal je primerjanje človeških z živalskimi potezami. Napisal je trditve, če je človek malo sličen s svojim obrazom lisici, levu, ptici, roparici i. dr., poseduje tudi slične duševne lastnosti. — Še danes so med narodom ohranjeni izreki, kakor: ima zvit obraz kot lisica, saj je ravno takšen, ali njegova surovost se že oddaleč pozna, saj izgleda kot kakšen vojak itd. Da ta hipoteza ne zadene vselej pravo, je očitno, zato se ne bomo o njej dalje razgovarjali, dasi prav je nekaj življenjske resnice na vsem tem. — Tudi Gallova frenologija, t. j. nauk, ki uči, da so duševne zmožnosti in duševne lastnosti razporejene vidno na možganih in so isti vsled razvitka ozir. nedostatka gotovili duševnih kakovosti posebno ali nič v gotovem delu razviti, vsled česar dobi tudi lobanja gotovo karakteristiko, ni zadela pravo. Piderit opozarja v svoji knjigi „Mimik und Physiognomik“ (Detmold 1886), da se za presojo dušne kakovosti uporabnih fiziognomičnih znakov na trdnih kostnih oblikah ne najde, temveč edinole na tistih obraznih delih, ki so pod vplivom duševnega dela, torej na gibljivih mišicah. Tu velja stavek: mimične, po strasteh in nastojih (= Stimmungen) povzročene poteze postajajo sčasoma potom večkratnega ponovila trajne, obstojajoče fiziognomične poteze. Po tem načelu je zgradil Piderit svoj sistem racijonelne fiziognomike in dokazal izvor in pomen posameznih potez na čelu, ustnih, licu, nosu itd. (N. pr. melanholija in žalost zastré oči, zamegli pogled, misli učenjaka odsevajo iz zgrbančenega in vzbokanega čela itd.) Toda tudi k temu je pripomnil, da lahko te poteze navajajo človeka k krivim sklepom, ker zavisi postanek takšnih potez tudi lahko od bolezní, poklica i. dr. Tudi pisatelji se za psihološko presojo poslužujejo fiziognomike in karakterističnih znakov čutov, udov in stasa, tudi hoje. Saj pravi n. pr. Ivan Cankar: „Tistega se boj, ki mrko gleda in počasi hodi!“ — Nadaljna znanstvena osnova za doseg spoznavanja človeka in to brez bridkih izkušenj in mnogoletnega, neumornega opazovanja je grafologija, disciplina, ki na podlagi nepriljenega in nepotvrjenega rokopiša razglablja svojstva ljudi. To znanost nekaj, še pred nekaterimi decenijami splošnem smatrali za takšno špekulacijo kot vedeževanje in podobno. — Ko so pa jeli učenjaki, kakor fiziolog Preyer, italijanski psihiater Cezare Lombroso, nadalje Michon, Henze, Mayer, Crépiaux, Jamin, Schwiedland, W. Langenbruch i. dr. več raziskovati upravičenost presoje karakterja po rokopisu in znanstveno izgraditi to nekdanjo dvomljivo vedo, so stopili tudi drugi znanstveniki iz prejšnje rezerve in danes je grafologija neoporečna pomožna veda psihologije. — Intuitivno je spoznal vrednost grafologije za presojo značaja že Shakespeare, ko je dejal: Give me a woman's handwriting, And I will give you her character; znamenje, da je bila vednost po rokopisu ocenjevati značaj, že poznana. Tudi Goethe in Leibniz sta pripoznavala njeno vrednost. Preyer je s poizkusi dognal, da so karakteristični znaki pisave enega človeka isti, če piše pisec z desno ali levo roko in z desno ali levo nogo! (Slednje na ta način, če vtakne med prsti nog pisalo.) Večjemu grafologu je lahkota, spoznati istega pisca, če piše z roko ali s prsti noge! Dokaz, da je vsaka pisava le vedno odtis (= reflex) možganskega dela in njegove dirigence! Pisava odseva takorekoč splošno stanje ali tudi menjava pojavov mišljenja in čutenja v možganih in živcih. Od različnega stanja možgan in živcev zavisi neprostovoljno, nam nezavedne kretnje mišic. Iste predpisujejo karakteristične oblike in znake hoji, obraznemu izrazu in pisavi. Tudi nepoznavalci grafologije sodijo čisto pravilno v grobih potezah o svojstvih pisca. Saj je skoraj vsak količkajpameten človek zmožen, da presoja, ali znači ta ali ona pisava pisčvo naobrazbo ali ne, površnost, okornost roke, razburljivost, premišljenost in skrbnost ter t. d. — Znanstveno diagnozo je pa zmožna podati le sistematična grafologija, ki raziskuje pisavo po treh vidikih.

A. Po splošnem vtisu in splošnih znamenjih.

B. Po posebnih znamenjih.

Iz sestave A + B sledé rezultante.

Pod splošnimi znamenji razumejo grafologi iste karakteristične poteze ne-

ke pisave, iz koje se lahko brez globlje- ga študija samo z gotovo vajo in razumnostjo napravi sodba o piscu. Vidi se, če je pisava velika, mala, zaokrožena, koničasta, vezana, nevezana, ravnočrtna, debela itd. Te poteze se morajo ponavljati v več ali manj vseh črkah in pisih. — Posebna znamenja zahtevajo temeljitejši študij. Ta znamenja (z) obstojajo v raznolikih oblikah posameznih malih in velikih črk, olepšav, črt itd. Opazovati se mora, če se ta znamenja vselej v isti obliki ponavljajo ali vsaj mnogokrat. V tem slučaju izražajo trajne in določne lastnosti, v drugem samo mimoidoče nastroje. Vsaka posebna oblika črk ima svoj poseben pomen in istega le za se (brez ozira na druge črke iste pisave.) Če ima pisec res tozadevno značajno potezo, sledi šele iz primerjanja in sestave vseh različnih potez pisave. — Torej poznamo: posamezne poteze kažejo le posamezne značajne lastnosti. Vsa splošna znamenja s posebnimi skupaj in prav odtehtana. — rezultate — podajo šele pravo sliko značaja pisca. — V naslednjem hočem podati nekaj izsledkov grafologije, v kolikor sem zmožen brez faksimilov. Kdor se hoče poglobiti v to znanost, kar je zelo važno, ker je velik do- nos k individualni psihologiji, naj si nabavi „grafološke študije“ Cezare Lombrosa, nadalje Preyerja, W. Langenbrucha i. dr. —

Pisava in nje pomen:

Ravnočrtna: Trdnost značaja, nevpogljivost.

Navkretna: vnetost, samoljubnost, upanje, radost.

Navzdol: žalost, slabo razpoloženje, bojazljivost.

Zvalovljena: diplomatične spretnosti, duševna elastičnost.

Velika: ponos, plemeinst, distingviranost.

Mala: malenkostnost, bistroumnost.

Meču podobna: bistroumnost, zvi- jačnost.

Na koncu večje postajajoča: prepro- stost, naivnost.

Nitasta: (z nečitljivimi zadnjimi črkami.) zaprtost, nezaupljivost.

Vertikalna: značajnost, mrzla pamet.

Na desno nagnjena: sprejemljivost za vnanje vtiske, občutljivost.

Na levo nagnjena: vzdržljivost; pre- tvorba. Pravi čuti se prikrivajo.

Zaokrožene krve: dobrohotnost, srčna dobrot, lažejša volja.

Koničaste, kotne krve: Ostrnost, tr- meglavost, trdnost.

Široka pisava z velikimi razdalji: nagnjenost k zapravljivosti.

Ozka, vsak prostor izpolnjena pisa- va: Varčnost, ljubezen do posesti.

Osnovne in druge črte fine in tanke: Nežnost, plastičnost volje.

S težkimi osnovnimi črtami: Energi- ja, zavest o resnosti zvanja.

Črte široke: materialno uživanje.

Črte tanke: manjkajenje energije

Črte zelo dolge: živahnost.

Črte kratke: trdnost, gotovost.

Črte nad črkami: (n. pr. nad d ali t) nagon do vladanja.

Črke nevezane: Intuicija, idejno bo- gastvo, hitra asociacija.

Črke vse vezane: logično mišljenje.

Enakomerno vezane in ločene: raz- ven originalnih misli tudi logično mišlje- nje.

Tipografične tiskane in številčne oblike: učenost, smisel za umetnost.

Lepi originalni loki in zanke: umet- niška eleganca, fantazija.

Pretirani loki: afektiranost, ekscen- triciteta.

Manjkanje vsakih lokov: prepro- stost, treznost.

Velike črke zelo veliko pisane: fan- tazija.

Podpis s piko: samoopazovanje, ne- zaupljivost.

Podpis z ravno črto: samozavest.

Podpis z raznimi loki: afektiranost, samoljubje in samoobčudovanje.

To so posamezne presoje. Kakor smo že prej omenili, se morajo med seboj odtehtavati splošna in posebna znamenja in sinteza obojih da šele rezultanto. — Vprašajmo se le še, kakšen pomen pripisujmo grafologiji z ozirom na vzgojo in pouk.

1. Mislim, da ni potrebno posebno še povdariti, da je grafološko znanje učitelju in vzgojitelju naroda za spoznavo in pravilno presojo duševnih svojstev ljudi in mladine velike vrednosti.

2. Študirajmo nepriljeno in narav- no pisavo naše šolske mladine, posebno iste na višji stopnji osnovne šole po gra- foloških izsledkih. — Pripominjamo: če- tudi še niso učenci dovršene osebnosti, in je njihova pisava, kar je naravno, še v razvoju, se zrcalijo že vse, seve še več

ali manj v kali obstoječe duševne svoj- stvenosti že vendar iz nje.

3. Naj pišejo učenci višje stopnje re- cimo 1—2 vrsti naravno, nepriljeno — Na učitelju je potem, da uporabljaja sedaj svojo grafološko znanje za pravilno pre- sojo duševne kakovosti svojih gojencev in da s pravim spoznanjem skuša raz- mahitati to, kar je dobro in zatreti že v kali, kar je slabo!

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za slovenjski šolski okraj je zborovalo dne 18. avgusta 1921 ob skoraj polnoštevilni udeležbi.

Uvodoma je izrazil tov. predsednik iskreno sožalje nad bridko izgubo, ki je zadela našo dr- žavo s smrtjo njenega prvega kralja Petra I. Velikega Osvoboditelja. Pokoj veliki njegovi duši — a v svoji slavi nam ostane večno živ! — To izjavo s slavo-klici na pokojnega kralja so poslušali vsi zborovalci stoje.

Nato je pozdravil tov. predsednik navzoče, zlasti prof. Gvajca iz Maribora, ki se je tako pri- jazno odzval našemu povabilu, dalje še strokov- nega učitelja K. Sovreta in abit. E. Vaupot, ki sta prisostvovala zborovanju kot gosta. — Ker tokrat ni bilo društvenih poročil, ki bi jih moralo rešiti članstvo na skupnem zborovanju, je pre- daval takoj prof. Gvajc »o risanju v ljudski šoli«. Predavatelj, ki je priznan strokovnjak v risanju, nam je slikal z izredno temeljitostjo prejšnje in sedanje stanje risarske metode. Predaval je prav nazorno in našteval mnogovrstne pripomočke, ki olajšajo učitelju težkoče pri poučevanju tega predmeta. — Referat je bil izredno temeljit, zato se predsednik profesorju iskreno zahvali. Na splošno želio vseh navzočih je obljubil gospod profesor podati svojo metodo v risanju v kratkih skicah.

Konečno se še sklene soglasno, da se pošlje poverjeništvu UJU v Ljubljani vloga, da se naj uvedejo enotne počitnice.

Želeč vsem navzočim prav prijetne počitnice, zaključil predsednik zborovanje.

+ Učiteljsko društvo za Svetlenarški okraj je zborovalo 6. in 9. avgusta t. l., obakrat pri Sv. Trojici Sl. g., prvokrat s prav dobro ude- ležbo, če je tudi bilo preloženo zborovanje na 9. t. m. Zvedelo se je namreč dan poprej, da do- spe šef za prosveto naše pokrajinske vlade k zborovanju, radi katerega je bilo vse na nogah.

V lepo okrašeni šolski sobi z eksotičnimi cveticami in tepihi po zaslugi g. Eme Vobičeve in Henrike Kovačičeve se je zbralo razum 90% društvenikov obilno število odličnih gostov, ka- tere pozdravi predsednik radostnega srca, po- sebno pa dobrodošlega šefa za prosveto, g. dr. F. Skaberneta. Po njegovi želji se je izvrševal dnevni red. Predvsem se je izročila lepo izde- lana diploma tov. ravnatelju Radi Kopicu. Kot 40letni šolnik, učit. zastopnik v o. š. s., bivši dru- štveni predsednik, posebno pa kot junak izza l. 1914. na šentlenarških zagrizenih, da neznosno osovraženih tleh, je to odlikovanje zaslužil v polni meri. Vse mu je čestitalo in priznalo nie- govo izvenredno narodno delovanje. Na to se je zapela »Lepa naša domovina«. Do solz ginjen odlikovanec se srčno zahvaljuje vsem ter izrazi v svoji skromnosti, da bi ta dragoceni v teh časih lahko nadomestil že njemu podeljena pola z originalnimi podpismi vseh društvenikov. — Dopis tov. Jos. Rajšpa iz Ormoža se prečita, v katerem se zahvaljuje za izkazano društveno pleteto njegovemu rajnemu nad 50 let delujoče- mu očetu. To je bil vzor učitelja, časten dru- štven član, dolgoleten blagajnik, a v šoli dobrim mil, nerednim strog, skrben za njih bodoči bla- gor, zato živj še danes med ljudstvom v naj- blažjem spominu. Slava mu! — Dopis g. nadzor- nika za šol. vrtnarstvo A. Škulja se prečita. V njem sporoča tov. Škulj, da je za dan 6. t. m. za- držan, vsled česar se je njegovo predavanje preložilo na dan 9. t. m. Predavanje g. dr. Ska- berneta je bilo zelo zanimivo. V nad 2 uri traja- jočem govoru je podajal navzočim zlata navo- dila za prosvetno delo. Potrebna je vsestranska naobrazba učiteljstva, ki ima sicer prvo in naj- poglavitnejše delo v šoli; učitelj pa nosi ime tu- di za narod, med katerim živi, da tudi zanj de- luje. Gospod šef je priporočal pristop h Jugoslav. Matici in CMD. Priporočal je, naj se vsak resno poprime pouka o državnem jeziku, marljivo čita »Naš list«, »Srbski književni glasnik«, »Prosvet- ni glasnik moderne književnosti« itd. Ljudstvu je pomagati izven šole. Goje naj se obrtno - na- daljevalne šole, dalje petje med narodom; usta- navljajo se bralna in sokolska društva, goji naj se orgljanje, cerkveno petje, gosli itd. Tudi naj se prirejanje tečajev za kmetijstvo, trtorajo, sad- jarstvo, živinorejo, čebelorejo in razna druga potrebna predavanja. Pončevati je ljudstvo o davkih, proti alkoholu, gojiti je dramatična dru- štva in naj se povsod ustanavljajo odseki za prosvetno delo. — Učiteljski stan je elitni stan. V bodoče se bo delovalo za 6 letnikov učitelji- šča. Naš jezik in srbohrvaščina se morata inten- zivno gojiti, nikjer več naj se ne nemškutari. Z vzorno šolo se mora začeti prosvetno delo z vsemi duševnimi in telesnimi močmi posameznika v blagor našega naroda.

Te smernice so bile sprejete s hvaležnim srcem vseh navzočih, kar je pričalo vsestransko pritrjevanje gospodu govorniku.

Tov. predsednik se mu prav toplo zahvaljuje, povdarjač živo potrebo tega pouka v sedanjih časih, zagotavljač ga, da bo pravi narodnjak srčno rad storil vse dobro za svoj narod.

Po tem predmetu se o vprašanju sprejema društva mešč. š. uč. v UJU sklene, da imajo delegati glasovati na skupščini proti sprejemu. Nadalje se sklene na podlagi poročila g. nadzornika za vrtnarstvo A. Škulja in g. dr. M. Kovačiča, da se vrši prihodnje zborovanje v torek 9. t. m.

Po sklenjenem dnevnem redu je bil skupni obed pri Golobu, kjer so se vršile spodbujajoče napitnice za vneto, narodno delovanje.

V torek 9. t. m. se je zbralo 70% društvenikov z nekaterimi gosti. Ker je bil g. Škulj radi opasne bolezni svojega sina — petošolca opravičeno zadržan, razmotrival je g. prof. dr. Maks Kovačič o edinstvu naše države, o nje avtonomiji vrlo zanimivo nad celo uro, za kar je žel laskavo pohvalo. Prosimo ga še večkrat!

Vsled imenovanja in odhoda iz našega okraja gg. tov. Zmaga Trošt, ki je 22 let vrlo delovala pri Sv. Antonu Sl. g. in Antonije Fabjan, 10 let pri Sv. Benediktu Sl. g., se obeima prirede prirske poslovilnice.

Predsednik zaključil zborovanje želeč vsena najveselejšo počitnice! K sklepu izrazi še željo, da se novembra zopet polnoštevilno zberemo v St. Lenartu Sl. g.

+ **Slovenjebistriško učiteljsko društvo** je zborovalo, dne 18. avgusta t. l. v dekleški šoli v Slovenski Bistrici ob povoljni udeležbi.

Predsednik tov. Karbaš se spominja v začetku zborovanja smrti Njega Velikanstva kralja Petra I. — Osvoboditelja, ki je navdala srca troimenega naroda z globoko žalostjo.

Izraža veselje, da se je ohranilo dragoceno življenje kralja Aleksandra, obžaluje, da se je posrečil naklep komunista, ki je umoril delavnega ministra Draškoviča.

Naglašja z veseljem, da se je Vidovega dne sprejela ustava, prvi pogoj državnega napredka.

Pozdravlja vse navzoče, posebno pa dr. Pivka, katerega idealno delovanje poznamo — še celo vrsto let pred vojno in za časa vojne, po znano tudi njegove zasluge za naše ujedinjenje.

Pozdravlja goste, tovariša Kumarija iz Črešnjevca in tovariša Kregarja iz Laporja ter omenja, da je k društvu pristopil nov član, tovariš Gabersček iz Makol.

Predsednik z ostrimi besedami obsoja, da se nekateri člani našega društva redoma odlikujejo s svojo odsotnostjo.

Kar smo dosegli, in to je mnogo, je vse delo organizacije; netovariško je, uživati sadove njenega dela, a jo prej in potem prezirati.

Pri prihodnjem zborovanju se objavijo v »Tovarišu« vsi oni, ki so brez tehtnega vzroka izostali.

Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in odobri.

Predsednik omenja, da je društvo poslalo na vse šole našega okraja vabilo k rednim vsakim vajam. Odzvale so se samo tri šole. Navdušuje tovariše in tovarišice za to stroko prosvetnega delovanja in želi, da bi našlo v novem šolskem letu več zanimanja.

Ker je nova čitanka za II. šolsko leto predraga, — stane namreč 28 K, — se obrne društvo potom organizacije na višji šolski svet, da temu odpomore.

Nato poroča predsednik o seji širšega sveta v Ljubljani, pri tem pa ne navaja poročil, objavljenih v »Tovarišu«, temveč svoje osebne vtiske, — ki so poslušalce jako zanimali.

Nadalje poroča, da je odbor izvolil delegate za skupščino v Rogaško Slatino in pozivlje navzoče, naj se je udeleže v največjem številu. Zaradi sprejema društva meščanskošolskega učiteljstva v UJU je zbrano učiteljstvo mnenja, — ki ga bodo tudi delegati zastopali, — naj meščansko šolski učitelji, ki so vendar izrazili iz naših vrst, ostanejo pri naši organizaciji, pri vsem tem pa imajo lahko svojo strokovno organizacijo.

Nato predava dr. Pivko o telovadbi in sicer ne splošno, temveč podaja snovi za nekaj telovadnih ur, ta snov pa je prikladna za vse stopnje.

Dobrodošla bo zlasti šolam, ki nimajo telovadnice in telovadnega orodja.

Redovne vaje nimajo povsod uspeha, samo igrice pa tudi ne zadostujejo. Rajalne vaje so pa ono, po katerih doseže učitelj strmnost, eksaktnost in disciplino svojih čet veliko lažje nego redovnimi vajami, poleg tega so te vaje za učitelja kakor za učenca jako zanimive.

Gospod dr. Pivko nam je nato obrazložil jako nazorno nekatere vaje, iz katerih se lahko razvijajo različne kombinacije.

Poslušalci so sledili zanimivemu in nazornemu predavanju z velikim zanimanjem.

V imenu učiteljskega društva se predsednik iskreno zahvalil g. predavatelju.

Ko je bil dnevni red izčrpan, želi predsednik vsem zborovalcem vesele počitnice ter zaključil zanimivo zborovanje.

Iz Jugoslavije.

— **Skupščina UJU.** Glavni odbor Udruženja jugoslovanskega učiteljstva v Beogradu je sklenil, da se vrši letošnja učiteljska skupščina za celo državo meseca oktobra v Zagrebu.

— **O naši skupščini v Rogaški Slatini** je prinesel »Slov. Narod« dne 6. t. m.

krasen pisan uvodnik, ki ga sklepa z besedami: »Ogromno pa koristno delo je izvršilo naše vrlo učiteljstvo dne 3. in 4. t. m. v Rogaški Slatini. Čast takemu učiteljstvu! Vsa napredna, vsa demokratična javnost mora podpirati naše učitelje, ki so vrli bojevniki za procvit šole v naši svobodni domovini in za trdno bodočnost Jugoslovenstva!»

— **Klerikalni listi so posvetili naši skupščini mnogo pozornosti.** Posebno se začitavajo v tov. Gangli in Jelenca! Na vse naj jim bode ta odgovor, da klerikalno blato ne dosega vrhin obeh mož in ni v stani omajati našega zaupanja do njih, ki sta si ga pridobila s svojim delom in zaslugami za učiteljstvo in slovenski narod. Klevete ostanejo torej klevetnikom! Najboljši odgovor se pa zrcali v sklepih skupščine, ki jih prinašamo v današnjem poročilu in v katerih bodeta naša tudi ona največ zadoščenja, ker vidita, da korakamo v njih duhu naprej!

— **Obrekovalce našega stanu** je lepni pošteno po zobeh članek tov. Knafliča v številki 35 našega lista. Na Knafličev poziv je vloženih do danes prvi mariborskemu »Slovenskemu Glasniku«, ki se je drznil napasti štajersko učiteljstvo z izrazom »davečni špiceljni«, nad 200 tožb. V eni zadnjih številki se skuša pobožno mariborsko glasilo izgovarjati ter priobčuje nekako izjavo, v kateri prekljuje svoje žalitve. Koliko iskrenost je v takih izjavah naših nasprotnikov, je znano. Zato je edina prava pot sodišče, da se enkrat za vselej onemogoči izbihe klerikalne besnosti proti šolj in učiteljstvu.

— **Učiteljska tiskarna na ljubljanskem velikem seimu.** Tudi naša tiskarna je razstavila svoje izdelke na ljubljanskem veleseimu ter priredila prav okusen kotiček na prostoru med ljubljanskimi grafičnimi zavodi in knjigarnami. Kot posebnost v tej izlozbi je zlasti omenjati novo vzorčno knjigo, kakršne nismo imeli prilike videti nikjer drugod pri drugih podobnih tvrdkah. Občo pozornost so vzbujali tudi razstavljeni šolski zvezki, kar je vsekakor razveseljivo znamenje za razvoj tega našega krasno napredujočega zavoda. O priliki veleseima je posvetilo ljubljansko »Jutro« z dne 6. t. m. Učiteljski tiskarni kaj lepo pisan članek, v katerem izjava sledeče: »Iz ene najstarejših tiskaren, iz bivše tiskarne »Klein & komp.«, se je osnovala leta 1906 »Učiteljska tiskarna« ter začela poslovati 1. julija istega leta. Kmalu se je tiskarna preselila iz prvotnih prostorov v Stritarjevi ulici v večje prostore v Gradišče št. 4. Tudi ti novi prostori so postali kmalu pretesni. Zavod je začel proučevati vprašanje o gradnji svojega lastnega doma. In res, že leta 1910 se je tiskarna preselila v nove lastne moderne tiskarske prostore v Frančiškanski ulici št. 6. Zaradi vedno novih investicij se je »Učiteljska tiskarna« tako opremila, da je danes med prvimi grafičnimi zavodi v Sloveniji ter more izvršiti tudi največja naročila in zadostiti najskrajnejšim zahtevam. Za tiskanje not ima tiskarna dobro ohranjen notni material na razpolago. Ročni stavek izpopolnjuje trije stavni stroji, ki so v obratu noč in dan, da se postavijo časopisi in knjige v najkrajšem času. Za tiskanje izgotovljenega stavka so na razpolago 4 brzotisni stroji in 3 mali stroji (Tigel), za časopise pa rotacijski stroji. Da se pospeši tisk knjig, si je tiskarna nabavila tudi dvoobratni brzotiskalni stroj znamke »Windsbraut« v formatu 96×130 cm z avtomatičnim vlažnim aparatom »Universal«. Ploščnata stereotipija za knjigotisk in okrogla stereotipija za rotacijski tisk z vsemi pomožnimi stroji in aparati izpopolnjuje moderno uredbo tiskarne. Za vezavo v tiskarni tiskanih knjig ima tiskarna svojo lastno knjigovoznico, kjer se izgotavljajo tudi druga v to stroko spadajoča dela. Po preobratu leta 1919 je tiskarna zaradi pomanjkanja šolskih zvezkov uvidela potrebo ustanovitve izdelovalnice šolskih zvezkov ter si nabavila vse potrebne stroje za to panogo. Rastrirni stroj za črtanje, šivalni in rezalni stroji omogočajo, da se izdelava v lastnem zavodu preko 20.000 zvezkov na dan. Zaradi novih nabav strojev pa bo mogla izdelovalnica šolskih zvezkov izgotoviti dnevno 50 do 60 tisoč vsakovrstnih zvezkov. To so glavni obrisi delamoznosti »Učiteljske tiskarne«, ki bo tudi v naprej posvečala svojo največjo pozornost izgraditvi in izpopolnitvi grafične stroke v Sloveniji in Jugoslaviji sploh.« Za lene besede smo ljubljanskemu »Jutru«, ki stoji od svojega početka ob naši strani ter zasleduje z odkrito simpatijo razvoj naše organizacije, prav iz srca hvaležni.

— **Šolsko vodstvo v Adlešičih** je razstavilo na ljubljanskem veleseimu krasne vzorce domače belokranjske obrti. Občinstvo je skozi vse dni napolnjevalo razstavljeni prostor, kjer je dalaj tov. Račič potrebna pojasnila k posameznim predmetom belokranjske narodne umetnosti. Prelepe domače veznine so vzbujale splošno pozornost. Poleg Račiča imata svoje zasluge tov. Poljka Bavdkova, ki je razstavila prav lepe vzorce v tej stroki. Zanimiv je bil v Račičevem prostoru oddelek, posvečen domači preji. Tu se je kar trlo radovednega občinstva, ki je z zanimanjem opazovala postanek belega domačega platna. Tov. Račiču, ki se ni strasil truda in izdatkov, zamoremo na lepi prireditvi le čestitati. Našel naj bi očilo posnemovalcev, da otmemo našo narodno umetnost pozabljenosti ter jo dvignemo na višino, ki jo v polni meri zasluži!

— **Vse one, ki se obračajo zaradi plač itd. na uredništvo in strokovno tajništvo** opozarjamo na Ročni zapisnik, katerega vsebino navajamo v današnji številki pod »Književnostjo«, ker najdejo v njem vse določbe, ki se tičejo naših plač, Jraginjskih doklad, službene dobe itd.

— **Obrtne in trgovske nadaljevalne šole.** Učiteljstvo teh šol je imelo dne 4. septembra t. l. Rogaški Slatini sestanek, na katerem se je sklenilo to-le: 1. Honorar za vsako tedensko uro znašaj v bodoče za izprašano učiteljstvo 40 D in za neizprašano pa 32 D. 2. Za vodstvo vsakega razreda 25 D na leto. 3. Pouk naj se vrši ob delavnikih; kjer se pa mora vršiti pouk zaradi krajevnih razmer tudi ob nedeljah, pripade učitelju za nedeljski pouk dvojni honorar. 4. Vodstvo o. n. š. pripada ljudskošolskemu učiteljstvu (n. pr. Novo mesto). 5. Za kritje mora skrbeti edino država, ki naj prevzame vse obrtne in trgovske nadaljevalne šole in imenuje za te šole stalno učiteljstvo s prejemki učiteljstva osnovnih šol. V tem slučaju odpadejo posebni honorarji. 6. Izvolila se je deputacija treh članov (Baebler, Dimnik, Rant), ki naj stori vse korake v dosegu teh sklepov. 7. **Solidarnost učiteljstva obrtnih nadaljevalnih šol je pogoj!** Dokler se tem opravičenim zahtevam učiteljstva ne pokaže od poklicanih faktorjev dobra volja, toliko časa se počaka s pričetkom pouka.

— **Telovadni tečaj za učitelje v Ljubljani** se je pričel 8. avgusta, končal pa 3. septembra t. l. Prireditelji so ga zasnovali v smislu naredbe ministrstva prosvete z dne 19. januarja 1920. O. N. Br. 374. Vodil ga je profesor Bajželj, ki je eden izmed neumornih delavcev na telesno-vzgojnem polju. Tečaj je bil zasnovan prenešljivo, po jasnem načrtu in strogem redu. Predavatelji so bili izbrani strokovnjaki iz sokolskih vrst. Vsak je imel svoje posebne panoge, za katere se je lahko temeljito pripravil in jih potem metodično in sistematično priučeval. Temu dejstvu je pripisovati izredno dober uspeh tečaja. V tečaj se je prijavilo baje okrog 70 učiteljev, obiskovalo ga je 38, končalo pa 36. Pouk je trajal vse dni, razen nedeli in praznikov. Pričel se je ob 7. uri do 11. ure, odnosno do 12. ure ter od 16. ure do 18. ure, odnosno od 13. ure do 18. ure. Vsa teoretično podana snov se je tudi praktično izvedla. Zlasti metodično in praktično vežbanje prostih vaj je vsakomur dejansko potisnilo »pomen telovadbe« v celo mišičevje. Prvi teden si imel občutek, da imaš hrbet, roke, boka in stegna popolnoma razrezana. Predavatelji so živahno poučevali vsak svoj predmet. Vodja Bajželj: lestve, plezala, gred, fiziologija; Vidmar: sestav, razno, terosti, nauk o orodju; Čobal: proste vaje, drog, bradlja; Svetlič: redovne vaje, lahka atletika; Drenik: kiji, konj; Jeras: zgodovina, palice, skoki; Kozak: koza, igre, kolebnica; Marolt: plavanje; dr. Rus; prva pomoč; dr. Jamer: higijena. Učna tvarina je bila razvrščena tako, da je v sistemu obdelana snov pripravljala pot metodični in praktični izvršbi; praktično vežbane vaje ene panoge pa se vaj naslednje panoge. Največja utrujenost in zaposlenost se je pokazala zato v drugem in tretjem tednu. Tečaj so posetili: šef sosveta ministrstva prometa z univerzitetnimi profesorji v Zagrebu in Ljubljani, poverjenik za uk in bogočastje dr. Škaberne, viš. šol. nadzornika Poljanec in Gangl, ki se je tudi osebno udeležil kot zastopnik učne uprave poslovnega večera, ki so ga priredili obiskovalci tečaja predavateljem. Pod vodstvom g. Bajžlja se je tečaj udeležil večjih telovadnih in športnih tekem, tako v Ljubljani kot na Bledu. Podpora ali brezplačno udeležbo je omogočil vodja ki je z

vso vneto pomagal učiteljstvu najraje takrat, kadar je bilo v največji sili; zato bodi izrecena najlepša zahvala njemu, kot vsem, ki so tečaj omogočili. Vsak, ki se je vsaj malo zanimal za snov, je pridobil toliko, da ne bo več v zadregi, kako voditi telovadbo. Kot prevarjen si se ročutil konci tečaja. Prvi tečaj je uspešno končal; letos smo imeli priliko in dolžnost mi, drugo leto, tovariši, jo imajte Vi!

I. S.

— **Društvo upok učiteljstva širne Slovenije** naznanja, da bomo ustanovili skupno učiteljsko društvo »Slovensko učiteljevo društvo širne Slovenije«. Tudi lanko vsak učitelj, kateri je pri »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks« opusti ono nemško društvo! Vsi aktivni in upokojeni učitelji dobimo naše društvo za širno Slovenijo — doma! Poročali bomo pozneje še podrobneje.

— **Državno posojilo.** Učiteljska gospodarska zadruga v Peogradu je podptala 100.000 K državnega posojila.

— **Obmejni škandal.** — **Uporaba šole za infekcijsko bolnico.** Po prevratu so trpele vse šole ob meji več ali manj radi pomanjkanja učiteljev. Močno je bila prizadeta šola v Prevaljah, in ko je končno na to šolo prišlo dovolj učiteljstva, se je klub pomanjkanju najrazličnejših učnih sredstev storilo nač vse, kar je bilo po danih razmerah mogoče. Če se pomislimo, da so nekateri razredi imeli tekem leta do 10 različnih učnih moči, potem si vsak pedagog more predstavljati mizerijo, ki je bila. V prebivalstvu seveda ni prevladovala ljubezen do takih razmer in kakor vedno je bilo temu krivo učiteljstvo tudi tukaj, katero mnenje so izvestni elementi izrabili za hujskane proti njemu, šoli, ustroju pouka itd. Razmere so postajale v tem oziru tako slabe, da je trebalo energije požrtvovalnih učiteljev, da ni celokupno učiteljstvo zaprosilo premetitve. Šele po letošnjem nadzorovalnem uspehu je utihnilo zlobno obrekovanje, pa menda samo za kratek čas. V Prevaljah je začela razsajati griža in šola se je pretvorila v bolnico. Končal se je pouk predčasno in bo za dolgo dobo še poleg onemogočen. Zaseglo se je vso šolod ob stanovanjanadučiteljevega do razredov. Podali so se protesti po županu krajnemu šolskemu svetu, šolskemu vodstvu, a vse zaman. Niso se našli pač primernejši prostori za bolnico in tako smo v pričakovanju, da okrog 300 otrok ne bo pol leta pouka deležni. Da je protestirala občina je razumljivo, kajti ne samo, da otroci ne bodo pouka deležni, temveč tudi vsled dejstva, da občina ne zmore stroškov za popravilo poslopja tal, beljenja itd., ki so iz higijeničnega stališča potrebni predno se bolnica pretvori zopet v šolo. Stroški bodo narasli gotovo preko 50.000 K, za koje se ni iskalo kritja, predno se je spravila bolnica v šolo. Dolegledno bo pozno jeseni ponehala griža, in ko bo treba popravila v šoli, bodo najbrže demisionirali občinski močje, kajti odgovornosti za take stroške ne prenese lahko vsak. Popravila se bodo ne samo vsled slabih klimatičnih razmer zavlekla, ampak kakor povedano tudi iz razlogov kritja, pomanjkanja materiala, itd. Gospod okrogni zdravnik se je izrazil, da je itak zadnji čas, da se šola popravi, a vendar bi želeli, da bi ne bilo tega treba vsled takih vzrokov, ki zadržujejo pouk za nedogleden čas. Šola je že davno potrebna popravi. Poleg tega stoji tesno ob železnici iz Nemške Avstrije. Kako se nač morajo spogledovati inozemci, ko se vozijo mimo šole, ki je že odzunaj videti nehigijeniška. Kdo bo torej kril stroške popravi? Kakor smo se informirali, je v bolnici v šoli 90% rudarjev in samo v drugi vrsti so občani drugih privatnih poklicev. Ako premogovnik grofov Hlenklov ni bil v tem oziru zadosti preskrbljen, nosi on vse te stroške popravi. Če na povereništvo za socialno skrbstvo nekaj doda, če vlada sama končno prispeva in če se vsi ti faktorji zavedajo, kaj je obmejno življenje, imamo upanje, da se reši zadeva čeravno ne v zadovoljivem času, pa vsaj na tehnično zadovoljiv način. Več občanov in mnogi delavci so izjavili, da v slučaju slabega popravila niti ne pošljejo otrok v šolo, ker bi z drugim poletjem zopet začela še v večji meri razsajati griža med šolsko mladino. V očigled vseh teh neznosnih razmer se naproša javno višji šolski svet v Ljubljani, da se zanima za to zadevo ter reši on čast šolskih oblasti po svoji znani prevdarnosti in to prejkosleji, da ne zamudimo preveč vsled zanikrosti.

— **Kaj se godi v Prevaljah.** Prejeli smo pod tem naslovom: Ne bo ga kraja v Mežiški dolini, ki bi ne bil tako podvržen raznim epidemijam, kakor so rav-

Prevalje. Vzrok za ta pojav je iskati v skrajno slabih stanovanjskih razmerah in to posebno v tistih personalnih hišah, ki so zidane proti vsem higijsnim pravilom. Izhodišče vlezni so stranišča teh hiš, ki so precej primitivna. Letos razsaja v tem kraju hudo griža, ki si je izbrala že precej žrtev. Zdi se nam, da se krajevna zdravstvena oblast ni zavedala svoje odgovornosti, da bi bila dala kar v začetku prve slučaja primerno izolirati, ampak je čakala, da se je bolezen tako razpasla, da ni bilo več drugega izhoda, kakor pa zaseči šolsko poslopje za bolnico. Učiteljstvo je sicer protestiralo in opozorilo oblast na veliko moralno in materialno škodo, ki bi jo povzročil tak ukrep, pa bilo je vse zastonj. Pripomniti je treba, da je šola skoro vsako leto radi kake epidemije za več ali manj časa zaprta — Stranka, ki je bivala v šolskem poslopiu — bivši šolski nadzornik g. Košir, je morala izprazniti stanovanje. Občina, ki je dala povelje za izpraznitev, je potem nakazala g. K. stanovanje, obstoječe iz ene sobe s kuhinjo v neki gostilni, kar pa je stranka, ki ima otroke in gospodinjstvo, odločno odklonila. Ne občina in ne okrajno glavarstvo ni hotelo prevzeti ianstva za povračilo škode, ki jo utrpeli stranka radi deložiranja. Šole po tretje dolgi dni, griža si je pa med tem dalje zbirala svoje žrtve, je stanovanjska oblast nakazala gospodu K. del stanovanja, ki ga ima zasedenega nek odstavljen nemški uradnik tukajšnjega premoženja. Stanovanje bo šole tedaj docela izpraznjeno, ko dobi odstavljeni uradnik iz Beograda dovoljenje za izvoz svojih kremenin v Avstrijo. Dotlej pa se morata obe stranki zadovoljiti s skupno kuhinjo. (!) Da je tak položaj za obe prizadeti stranki zelo mučen, bo sleherni uvidel. Učitelji, ki bi se potegovali za nadučiteljsko mesto v Prevaljah, bi torej ne bili nikoli varen, da ga lepega dne, če šolo spet reklamirajo za bolnico, ne vržejo na cesto. Moral bi med drugim pustiti tudi vse nasade na zelo obsežnem šolskem vrtu. Pripomniti je še treba, da je vrt ob cesti in že par let s pomankljivo ograjo ozir, je sploh ni o čemer se je lahko prepričal višji šolski nadzornik g. Čiabršček, ko je nadzoroval pred kratkem šole v Mežiški dolini. O zadevi bomo svojčas še poročali.

Poziv učiteljem vrtnarjem. Vsi tisti, ki želite naročiti za pomladno cepitev jabolčnih in hrusevih divjakov, storite to do konca tega meseca! Tovariši iz bivše Kranjske in iz Prekmurja pošljite naročila meni, oni iz bivše Štajerske pa tovarišu Škulju! Cena podlogam bo za prvovrstno blago po 1 K, za drugovrstno 80 vin., za podloge, ki jih bo treba šele pikirati pa 50 vin. Sicer pa čitajte »Sadržarja« ki prinaša tozadevno oznanilo! Na zdar! Črnagoj.

Vurberg pri Ptuj. Še nam je v spominu živahen nastop tukajšnje šolske mladine Vidovega dne 28. m. m. je nam ta mladina zopet nudila prijetno zabavo. Dasiravno je bil vzpored prireditve precej obširen, je bilo gledalcem vse prekratko, ki kaj radi gledajo naše malčke na gledališkem odru. Eden učenec in ena učerka sta z vzornim govorstvom govorila v slovo tovarišem in tovarišicam, ki se tekoma šol. leta dopolnili 14. leto. Najboljša učenka je ginljivo slavila prvega kralja jugosl. države, kralja Petra Osvoboditelja. Temu je sledila dekl. »Jugoslaviji«, ki je bila nekak uvod k petju. »Klic Sokolov«, kjer so nas nežni, čuvstveni glasovi opozarjali na neodrešene brate na Primorju in v Korotanu. Nad vse dobro pa je uspela igrice »Bratovska lučben« Ostali del vzporeda je v igrokaznimi prizori »Pijanec«, »Županov sin« in s solopetjem »Alkohol ljudska bol« razodel vsestransko škodljivost pijančevanja. Do solz je marsikateri ganil županov sin, ki je vsled popivanja zabredel tako daleč, da je ubil svojega sopivca in skvartavca, zato ga odvede orožnik v ječo. Pred odhodom prosil starše odpustjenja in tolažil mater: »Ne bodite preveč žalostni, saj bo še vse dobro.« Da bo mladina, ki se tako skrbno vzgaja, ponos države, roditeljev in vzgojiteljev, je pač sigurno. Dobiček se je porabil deloma za prehranitev ubogih šolarjev na poučnem izletu v ptujski grad in v muzei, za ostali del pa se nabavijo mladinski spisi za ukazalno šolsko mladino.

Članarina in darila za učiteljski konvikt. Posetniki hotela »Bellevue« v Rogaški Slatini so zložili dne 2. septembra 200 K. — Stiene Serafina iz Sostrega 10 K. — Učiteljski zbor v Kostanjevici na Dolenjskem 35 K.

Za Učiteljski rezervni sklad je zložilo učiteljstvo v Rogaški Slatini 1100 K.

Brezobresnega Posojila za učiteljski konvikt so podpisali zborovalci v Rogaški Slatini 68.000 K.

Za učiteljski zdraviliški dom v Rogaški Slatini so podpisali zborovalci dne 4. septembra 30.000 K.

Za Čiril-Metodovo družbo so zložili učiteljski 30- in 20letni jubilarji v Rogaški Slatini 1000 K.

Za Učiteljski konvikt so darovali: Franjo Vendramin, nadučitelj St. Lenart-Lasko 50 K; Jana Brišnikova, učiteljica, Orla vas pri Braslovčan 400 K.

Klerikalne zahteve na šolskem polju. Kot kronisti beježimo sledeče sklepe klerikalnega shoda: V šolskem odseku katoliškega shoda na Brezjah so bile sprejete sledeče resolucije: 1. Upoštevanje velike plemenske, verske, gospodarske in kulturne razlike zahtevamo slovensko pokrajinsko šolsko avtonomijo. 2. Otroci krščanskih staršev naj ponajajo le v šole, ki imajo za podlago Kristusova načela. 3. Učence katoliških staršev smejo poučevati in pouk nadzorovati le katoliško misleči in živeči učitelji in nadzorniki obeh spolov. 4. Zastopniki staršev morajo imeti odločno besedo v vseh šolskih korporacijah. 5. Pouk v svetnih predmetih naj se razvija v smislu krščanskega svetovnega nazora. Na istem temelu morajo biti sestavljena vsa šolska berila in vse druge učne knjige. 6. Naslanjajoč se na dokazano dejstvo, da je le dober kristjan zvest državljan, naj ne dela državna oblast nobenih ovir ustanavljanju verskih kongregacij in drugih krščansko svetovno nazirane utrjujejočih društev med šolsko mladino. 7. Brez dobrega učitelja ni dobre šole, zato nujno zahtevamo skorajšnjo ustanovitev velikega katoliškega učiteljskega. 8. Odločno protestiramo proti oficialni uvedbi sokolske telovadbe in sokolske protiverske in militaristične vzgoje po naših slovenskih šolah in zahtevamo, da sokolska propaganda med šolsko mladino takoj preneha. 9. Država naj posvečuje vso pažnjo kmetijskim, obrtnim in drugim strokovnim šolam in društvom. Vendar naj poučujejo na teh šolah učitelji, ki ne bodo podirali tega, kar zida družina in Cerkev. Boljše nobene, kot ljudski časni in večni blagor izpodkopavajoča učilnica. 10. Pozivljamo naše voditelje, da v zvezi z vernimi hrvati in srbi in naslanjajoč se na svetovno silo mednarodne krščanske ideje tudi v Jugoslaviji povzdignejo do popolne veljave svobodo krščanske šole in krščanske vzgoje. 11. Učiteljstvu »Slomškove Zvez« izražamo zahvalo in popolno zaupanje slovenskega katoliškega ljudstva. — K tem sklepom pripominjamo, da klerikalci ne zahtevajo ničesar nemogočega, ker zahtevajo to — kar že imajo.

Umrli je dne 13. t. m. našemu tovarišu Vendolinu Sadarju njegova žena **Adelina Sadar** roj. Ničeva po kratki mučni bolezni. — Globoko užaloženemu tovarišu, ki mu je bila pokojnica nad vse zvesta in skrbna družica, izražamo naše iskreno in globoko sožalje!

Naredba pokrajinskega namestnika za Slovenijo, s katero se urejata področje in poslovanje okrajnih (mestnih) nadzornikov za meščanske šole v Sloveniji. Člen 1. Nadzorniku za meščanske šole pripada nadziranje tistih meščanskih šol, ki so po odločbi pokrajinske uprave za Slovenijo, oddelka za prosveto in vere, njemu podrejene, in referat o predmetih, ki se tičejo teh šol. Člen 2. Nadzornik je član okrajnih (mestnih) šolskih svetov vseh tistih okrajev, kjer so njemu podrejene javne in zasebne meščanske šole. Zavezan je, da se udeležuje sej teh okrajnih (mestnih) šolskih svetov takrat, kadar se v dotični seji razpravlja o predmetih, ki se tičejo njegovih podrejenih meščanskih šol. Drugih sej teh okrajnih (mestnih) šolskih svetov se sme udeleževati, pa ni zavezan, da se jih udeležuje, razen če je obenem okrajni šolski nadzornik za ljudske šole tega ali onega okraja. Člen 3. Pri sejah glasuje o predmetih, ki se tičejo meščanskih šol; sicer pa ima v vseh drugih zadevah, ki se razpravljajo v sejah, posvetovalen glas, razen če je obenem nadzornik ljudskih šol dotičnega okraja. Člen 4. Da ne nastopajo za nadzornika meščanskih šol težkoče glede njegove navzočnosti pri tistih sejah okrajnih (mestnih) šolskih svetov, katerih se mora udeleževati, se morajo na njegov predlog dotični okrajni (mestni) šolski svetj glede sklicevanja sej za vsak primer posebej med seboj dogovoriti in sporazumeti. Člen 5. Vse poslovne spise pedagogske ali didaktične vsebine, ki se tičejo meščanskih šol, podrejenih nadzorniku za te šole, pridelduje predsednik dotičnih okrajnih (mestnih) šolskih svetov nadzorniku za meščanske šole v obdelovanje; leta pa mu jih vroča neposredno ali po pošti z vsemi potrebnimi predhodnimi spisi. Prav tako sme predsednik zahtevati od nadzornika za meščanske šole pismene izjave in poročila, ki se tičejo teh šol. Nadzornik predlaga po isti poti rešitve teh spisov ali zahtevane izjave in poročila predsedniku v odobritev ali vednost. Normalne razpise in okrožnice splošnega pomena, ki jih izdaja oddelek za prosveto in vere pri pokrajinski

upravi za Slovenijo ali višji šolski svet v Ljubljani, dobi za nadzornik za meščanske šole po okrajnem (mestnem) šolskem svetu svojega službenega sedeža. Člen 6. O zadevah, ki se tičejo skupno ljudskih in meščanskih šol, se morata okrajni (mestni) šolski nadzornik za ljudske in okrajni (mestni) šolski nadzornik za meščanske šole posvetovati skupno. Referat o teh zadevah in izvršitev dotičnih ukrepov ali odločb okrajnega sveta prisloja predsednik okrajnega (mestnega) šolskega sveta po važnosti in posebnosti predmeta ali temu ali onemu nadzorniku. Ako se razpravlja taka stvar v seji okrajnega (mestnega) šolskega sveta, imata oba šolska nadzornika pravico do glasovanja.

Književnost in umetnost.

Vse pod tem zaglavjem navedene knjige, muzikalije, tiskovine i. t. d. prodaja in sprejema zanje naročnino knjigarna »Učiteljske tiskarne v Ljubljani«, Franciškanska ulica šte. 6.

Ročni katalog za leto 1921/22 je izšel v »Učiteljski tiskarni«. Poleg močnega zapisnika za posamezne predmete in razrednega kataloga za 100 učencev vsebuje praktične določbe v plačah stalnega učiteljstva na osnovnih in meščanskih šolah; plače učiteljic žen, roč. del in otroških vrtnaric; določbe o službeni dobi in o upokojitvi; tabelo za odmero pokojnin; določbe o draginskih dokladah in 10% povišju drag. doklad; užitki po umrlih učiteljih; lestvico za odmero osebnih dohodnin in invalidski davek. Poleg tega obseza tudi koledar in zgodovinske črtice o naši državi. Oprema je zelo lična in priročno vezana. Cena 5 din. — k.

Druga čitanka, sestavljen E. Gangl. V zalogi Učiteljske tiskarne je izšla Ganglova čitanka za drugo šolsko leto. Čitanka je del celote slovenskih čitank za osnovne šole, ki jih je deloma že in jih deloma še bo izdala Učiteljska tiskarna v petih delih. S tem pridemo vendar enkrat že do toliko zaželenih in potrebnih šolskih knjig. Čitanka sama ne potrebuje posebnega priporočila, ker se sama dovoli priporočila po svoji vnajstosti in posebnosti po vsebini. Čitanki je dodan nauk o slovenskem jeziku, ki obseza najvažnejše iz slovnice za to stopnjo. Knjigo krasi okusno izdelane vinjete, ki odpirajo in zaključujejo posamezna poglavja. Posebno se pa odlikuje čitanka po pisani vsebini in srečni roki v izbiri snovi, v katerem oziru se bo knjiga posebno priljubila učiteljstvu in bo sigurno žela pohvalo od podrobnejših ocenjevalcev ter bo iz istega vzroka tudi dragocen zaklad za otroka. — k.

»Helena«, povest znane slov. pisateljice Marije Kmetove je izšla v lični knjižici. Založila jo izdala je »Zvezna tiskarna« v Ljubljani. Cena lično vezani knjižici je 28 K, broširani 24 K. Se ga je pridno po knjižici in jo kupujte. Štev. 2652 o. š. sv.

Dr. Ivan Prijatelj: Predhodniki in idejni utemeljitelji ruskega realizma. (Pota in cilji. 7—9 zvezek). Izdala »Tiskovna zadruga«. Cena meli, vez. 90 K, po pošti 6 K več.

V tej knjigi obsegajoči 26 tiskanih pol (414 strani), opisuje pisatelj prehod romantike k realizmu v mišljenju, v umetnosti in socialnem življenju ruskega naroda. Središče razprave tvorijo znamenita štirideseta leta v katerih ima svoje korenine današnja Rusija.

Delo je zasnovano tako, da stoji na treh vogalih kamenih na Gogolju, od katerega izvaja svoj rodovnik moderni ruski umetnik na Bjelinskem, očetu ruske kritike in na Hersenu, katerega smatra vsak Rus za idejnega roditelja novega ruskega človeka, zlasti z ozirom na njegovo socialna iskanja.

Kdor hoče spoznati ruskega duha, vseobsežnega receptorja svetovnih idej in mladostno-smelega graditelja novih duševnih in socialnih stavb za vse človeštvo, bo našel v tem delu zanesljivega vodnika, ki mu bo osvetlil marsikatero pot v ruskem duševnem labirintu. Knjiga, nastala na podlagi malone dvajsetletnega študija ruske literature in na osnovi poldrugoletnega osebnega opazovanja ruskih razmer na licu mesta, je edini pojav te vrste v naši znanstveni literaturi in je napisana tako, da jo bo lahko razumel vsak naš inteligent. »Tiskovna zadruga« se ni ustrašila velikih stroškov zvezanih z izdajo te knjige, kateri je dala tudi lično vnajstost opremo. Knjiga se naroča pri »Tiskovni zadrugi« v Ljubljani, Prešernova ulica, nasproti Glavne pošte.

Kraljeva zaloga šolskih knjig in učil je izdala sledeče nove knjige:

Slovenska slovnica za osnovne šole. V treh stopnjah. Vaje iz slovnice, pravopisa in spisa za nižjo stopnjo. (Drugo predelano izdanje.) Spisal Josip Brinar, ravnatelj mešč. šole v Celju. Cena 1,50 d.

Slovenska slovnica za osnovne šole. Srednja stopnja. Spisal Jos. Brinar, ravnatelj meščanske šole v Celju. Cena 3,50 dinarjev.

Slovenska vadnica za nemške ljudske šole. Zvezek 1. Sestavljen Josip Novak. Cena 2,50 din.

Slovenska vadnica za nemške ljudske šole. Zvezek 2. Sestavljen Josip Novak. Cena 4 din.

Obsojeni obrekovalci.

V sredo 7. t. m. se je vršila pred ljubljanskim porotnim sodiščem razprava o tožbi tov. Josipa Lapajnet, nadučitelja v Cerkljah na Gorenjskem, proti odgovornemu uredniku »Slovenca« Mihaelu Moškercu zaradi notic, ki jih je priobčil »Slovenec« po »Domoljubu« za časa volitev v konstituantno pod naslovi »Kulturni boj v šoli« in »Cvetke iz cerkljanske šestrazrednice«, v katerih noticah se očita tov. Lapajnetu, da zlorablja šolo in pouk v politične namene.

Tov. Lapajne je vložil svoječaso tožbo proti uredniku »Domoljuba«, poslancu Sušniku, ki se je pa previdno skril ka imuniteto. Nato je tožil uredništvo »Slovenca«.

Senatu predseduje dvorni svetnik Veder-njak, kot. votanta fungirata nadsvetnik Jarc in svetnik Levčnik. Tov. Lapajnet je zastopal dr. Zirovnik, urednika Moškercu pa dr. Natlačen.

Predsednik senata opozori obtoženca na dolžnost odgovornega urednika. Moškerc: Dopis sem prejel od verodostojne strani, torej je bil tak, da sem mu moral verovati. Žalivke ni v njem nobene in niti ostra kritika ni. Predsednik: Kaj bi vi rekli, če kot učitelj predavate o ustavi in se vam potem očita, da govorite v agitacijske namene? Moškerc: Nastopim dokaz resnice.

Predsednik senata odredi dokazovanje in pozove tožnika, da navede žaljive točke. Zastopnik tov. Lapajnet, dr. Zirovnik, navaja po vrsti: V »Slovenčevih« noticah se očita nadučitelju Lapajnetu, da izrablja šolo v agitacijske namene in sicer v točkah, da pripoveduje v šoli o volilnih kroglicah in skrinjicah, da govori proti tretji skrinjici (klerikalci), da zabavlja proti klerikalcem, da ima v šoli politična predavanja, da zavaja v šolo politiko in da se naslavlja jo ti članki kot »kulturni boj na ljudski šoli« in pa »škandal na ljudski šoli«. Tožnik ponudi protidokaz, da vse, kar je delal v šoli in se mu očita kot agitacijsko sredstvo, ni bila politika in da v šoli sploh ni noli politiziral.

Pričelo je dokazovanje in protidokazovanje. Zaslisanih je bilo okrog 30 prič, in sicer šolski otroci, njihovi starši, cerkljansko učiteljstvo, domač kaplan in še drugi domačini.

Priče so v bistvu izpovedale tako, da so vse dokazilne momente, ki jih je uporabljal »Slovenec«, sproti pobijale. Skoro vse pričevanje je temeljilo, na izjavah: »Slišal sem«, »bral sem« ali pa »se ne spominjam več«. Glavna priča Teran, ki je bil pred mnogimi leti obsojen na osemndnevni zapor radi obkroževanja tov. Lapajnet, je vztrajal pri svojih izjavah, priznal pa je, da je o obdolžitvah le — slišal, ni pa se sam urveril o njih. Mučna je bila izpoved njegove hčerke, ki je govorila, kakor je bila pač naučena. Priznala je, da jo je oče vedno izpraševal, kaj se v šoli godi in če ve kaj o nadučitelju. Dekle ne zna najnavadnejših stvari iz ljudske šole. Na vprašanje, koliko je božjih zapovedi, odgovori »tri!« Tuj ji je bil pojem »Evropa«, »Azija« itd. Vse to je bilo dekletu tuje; dobro je pa znalo govoriti o kroglicah in tretji skrinjici, kar je jasno pričalo, kako naučeno in pripravljeno je bilo na svoje pričevanje.

Cerkljansko učiteljstvo je slikalo tov. Lapajnet kot vestnega učitelja in voditelja, ki jim je sam večkrat zabijeval, naj se ogibajo politike v šoli, ker politika ne spada vanjo. Lep vtis sta napravili učiteljici Pavla Krnšič in Ivanka Bohinc ter temeljito ovrgli vse očitke v »Slovenec« napram Lapajnetu. Dasi sta obe članici »Slomškove zvez« in službujeta na šoli v Cerkljah mnogo let, nista znali navesti prav ničesar, kar bi govorilo proti tov. Lapajnetu. Ovrgli sta vse laži in natolečevanja, ki jih je nagromadil »Slovenec« zadnje čase na tov. Lapajnetu ter daie tako najlepše spričevalo svojem voditelju in šoli, na kateri službujeta. Povdarjamo to izrecno, da se kedaj pozneje ne pozabili!

Kaplan Turk ni odnesel slave od porotne razprave. Zpomnil si bo dobro vse žive dni nauke, ki mu jih je dal za bodoče ravnanje njegovo predsednik senata, dvorni svetnik Veder-njak. »Če ste slišali kaj protipostavnega o nadučitelju Lapajnetu, tedaj bi bila Vaša šolska in državljanska dolžnost, da bi zadevo dognali do konca in s tem utemeljili ali razblinili govorice!« Bil je to mrzel curek na molčečega kaplana.

Po končanem dokazovanju je stavil senat porotnikom sedem glavnih vprašanj, nakar sta govorila po dvakrat zastopnik tožitelja in toženca. Po govorih obeh zastopnikov je sledil dolg in temeljit resume. Med resumejem se je zopet oglašil dr. Natlačen in na drzen način nahljil predsednika, da to ni resume. Za to svojo opazko je prejel Natlačen takoj plačilo. Z galerije doli ga je nekdo spomnil na znani njegov hujskajoč govor proti Srbom začetkom vojne ob kandelabru deželnega dvorca.

Porotniki so vsa vprašanja glede obrekovanja potrdili z veliko večino, nakar je sodni dvor obsodil urednika Moškercu na eden mesec zapora oziroma šest tisoč kron denarne globe ter na povrnitev vseh pravnih stroškov.

* * *

Vsa razprava je jasno pokazala, da ni klerikalcem nobeno sredstvo dovolj umazano, ko gre za to, da uničijo neljubega jim nasprotnika. Laži in obrekovanja! Ko pa stopijo ti poštenjakoviči pred sodnika, tedaj jim zleze srce v hlače z besedami: se ne spominjam več, tako sem

